

SZÍNHÁZ

DRÁMAMELLÉKLET

1987
OKTÓBER

KARIG SÁRA

A felelőtlenség tragédiája

Vlagyimir Gubarjev, a *Szarkofág* szerzője, 1938-ban Mogiljovban, Belorussziában született. Műszaki tanulmányait elvégezve, mérnöki oklevelet szerzett. Hosszabb ideje a Pravda tudományos rovatának szerkesztője, majd vezetője. A Szovjet Írószövetség és Újságírószövetség tagja, állami díjas és több más kitüntetés birtokosa. Elsőként tájékoztatta Csernobilból — amint arról a magyar sajtó is megemlékezett —, az atomerőmű negyedik blokkjában 1986. április 26-án bekövetkezett robbanásról a Pravda olvasóit. Többek között tárgyilagos, pontos és szakszerű beszámolójának köszönhetette a Znamja (Zászló) című moszkvai, 250 000 példányban megjelenő havi folyóirat május eleji megbízását, hogy írjon a látottakról a szerencsétlenség helyszínéről.

Nem ismerem a szerzőt, de meg vagyok róla győződve, hogy nem véletlenül repült a szerencsétlenség hírére Csernobilba, amikor onnan az emberek zöme önszántából vagy a hivatalos evakuálás következtében távozott. Gubarjev, lánya rendkívüli tudósítójaként, a legmegfelelőbb volt, hogy a rárótt feladatot ellássa. Több könyvet írt az űrrepülésről, az atomenergia felhasználásáról. Forrásértékű, fontos műve *Az űrkorszak* című, kitűnő áttekintést nyújtó kétkötetes munka, 1985–86-ban jelent meg. De ezt megelőzőleg szinte az egész világot bejárta. Felkereste a nukleáris kutatással foglalkozó intézeteket, és újságíróként az első volt, aki hírlapi tudósításokat küldött a világ majdnem minden tájáról a lefolytatott kísérleti atomrobbantásokról. *Kétlépésnyire az epicentrumtól* című könyvében számolt be rendkívüli tapasztalatairól. Több dokumentumfilm forgatókönyvét írta meg, és szerzője a Gorkij Stúdióban 1986-ban bemutatott nagy sikerű, *Az újonnan jöttek* című játékfilmnek. A *Szarkofág* nem első színműve. Négy darabot írt — köztük a *Rajta, gyerünk!* és a *Különleges repülés* című színdarabjait számos szovjet színházban bemutatták.

Mintha egész életében arra készült volna fel, hogy negyvennyolc éves korában, egészségét, talán életét is kockáztatva, Csernobilba repüljön. (A magyar televízióban is bemutatott, Csernobilról készült dokumentumfilm írójának és operatőrének, Vlagyimir Sevcsenkónak haláláról ez év júniusában adtak hírt a lapok.) Gubarjev nem tudósítást írt, hanem színdarabot: kéziratát 1986. július 6-án adta át a Znamjának: „az igazra tanú” megrázó művet alkotott, amely már megjelenésekor sok vitát szült a hazai közegben, és néhány hónap múlva a tambovi színházi bemutató még több és nagyobb indulatot váltott ki. A szovjet vidéki színházak hagyományos, évenkénti seregszemlájén a tambovi színház 1987-ben a *Szarkofág*ot mutatta be Moszkvában. Az előadást, az érdeklődők nagy számára való tekintettel, kétszer is megismételték. A külföld is felfigyelt Gubarjev drámájának tambovi bemutatására, és Tambov — a háromszáz éves múltra visszatekintő, egykori orosz erődítmény, az orosz kultúra végvára — a világ kulturális érdeklődésének középpontjába került. Bécsi és londoni színházi szakemberek nézték meg

Tambovban Gubarjev darabját, és Bécsben már 1986-ban, Londonban 1987-ben bemutatták; az Egyesült Államok is lekötötte a dráma előadási jogát (tudomásom szerint rövidesen színre kerül New Yorkban). Az egyik legnagyobb angol könyvkiadó, a Penguin Books a bemutatóval egyidejűleg kiadta a színdarab angol fordítását, és az Observer című londoni napilap hat diplomáciai és tudományos munkatársának, tudósítójának *Csernobil: a nukleáris átom vége* című könyve még 1986-ban megjelent Londonban a William Heinemann és a Pan Books közös kiadásában, a zsebkönyvtár sorozatban, óriási példányszámban. Ez a könyv borulató címe ellenére nem ellensége az atomerőműveknek, a cím inkább azt az aggodalmat fejezi ki, amelyet a szerzők éreztek. (Érdekes, izgalmas olvasmány, még laikus olvasó számára is, és abban is különbözik a csernobili katasztrófáról szóló külföldi megnyilvánulások zömétől, hogy ha nem is menti fel az atomerőmű vezetőit a felelősség alól, de nem állítja azt, „hogy nálunk nem történhetett volna meg”; sőt, kitér mindazokra a kisebb-nagyobb nukleáris balesetekre, szerencsétlenségekre, amelyeket — más körülmények között és más politikai helyzetben — nyugaton, és a tengerentúl is, „elhallgattak” (persze a szerencsétlenségek következményei nem voltak olyan nagy kiterjedésűek, mint amilyenek a könyv szerzői szerint lehettek volna).

A *Szarkofág* műfaját maga a szerző tragédiának nevezi. A tragédia elnevezést az angol kiadás és színház is átvette. A darab fordítója a könyv előszavában Gubarjev művét a görög sorstragédiákhoz hasonlítja, megjegyezve, hogy a szerző nemcsak naturalista drámát írt, hanem „nagyon szigorúan betartja a görög tragédia arisztotelészi szabályait, az idő, hely és cselekmény egységét”. Az angol fordító szerint a tragédia okozói azok, akik „a nagy Atom-istennel nem bántak kellő tisztelettel és ezzel kihívták maguk ellen Nemezis bosszúját”. A XX. században a drámaírók sok klasszikus hagyományt elvetettek vagy átalakítottak, és Gubarjev színműve inkább tekinthető az európai színpadokon — a szovjet színpadokat is beleértve — egyre gyakrabban előadott dokumentumdráma egy változatának. És a magyar nézők, olvasók ebből a színdarabból más tanulságot vonnak le, más üzenetet hallanak ki. Hősök, áldozatok és bűnösök szerepelnek benne. Hősök — a kötelességtudás, áldozatvállalás, közösségi érzés és felelősségérzet képviselői: a kötelességét etikusan teljesítő Ügyész, a tűzoltók, az Operátor, a Fizikus, a Sugárvédelmi Intézet Kísérleti Osztályának összes dolgozója, orvosok és ápolók egyaránt; közéjük sorolnám az amerikai Kyle professzort, aki valóban részt vett a csernobili szerencsétlenség áldozatainak megsegítésében. (A darabban nevét, mint ahogyan a szovjet orvosok nevét is, megváltoztatták.) Áldozatok — Kláva néne, a Gépkocsivezető és — bár „hivatásos” betörő, a Biciklista is (szerepeltetésével a szerző a társadalomlag káros tevékenység arányait érzékelteti); bűnösök — a Tábornok, és sokkal kisebb mértékben a Sugárdózismérő is, akik tudatlanságuk, korlátoltságuk miatt pusztulnak el a halálos sugárfertőzéstől, és a dráma főbűnöse: az Atomerőmű Vezetője, aki tudta és megértette, hogy mi történt, akinek tudnia kellett volna, hogy milyen rettenetes felelősség terheli, de a következményekkel sosem törődött, még a szerencsét-

lenség megtörténte sem, ő a középszerű, önző karrierista, a „jó” és szervilis hivatalnok típusának megtestesítője, aki mindig kiérdemelte főnökei megelégedését, de a holnap nem érdekelte, csak a pillanatnyi, múlékony előnyei; cinikus, sértődött, önmagát ártatlannak tartó ember, aki voltaképpen meg sem értette vétkeinek súlyosságát. S Gubarjev a Halhatatlan személyében a drámának narrátort adott, aki mindig és mindenütt ott van a színen vagy a háttérben, és — azt hiszem — ő mondja el sokszor a szerző üzenetét is, az atomerómű katasztrófájának keserű, de végkicsengésében emberi, reménykedő tanulságát.

A *Szarkofág* magyar fordításából televíziójáték készült, Benedek Katalin dramaturg gondozásában. A magyar televízió július 31-én mutatta be Gubarjev drámáját. Két nappal azután, hogy Csernobilban az ítélet kihirdetésével befejeződött az 1986. év áprilisában történt szerencsétlenségért felelős személyek pere. A főbűnösöket — az atomerómű volt vezetőjét, főmérnökét és helyettes főmérnökét tíz-tíz év szabadságvesztésre ítélték. Ez a maximális büntetés, amit az ukrán büntető törvénykönyv szerint bűnükért kaphattak. A tíz évet az elítélteknek javító-nevelő munkatáborban kell letölteniük; az ítélet ellen fellebbezésnek helye nincs. A tárgyaláson a hat vádlott csak részben ismer- te el bűnösségét, vagy tagadta azt. A tárgyaláson a bíróság döntött három újabb bűnügyi eljárás kezdeményezéséről is — azok ellen, akik elmulasztották a lakosság sugárzás elleni védelméhez szükséges intézkedések megtételét, valamint az energiaügyi minisztérium illetékesei ellen, akik nem megfelelően ellenőrizték a csernobili atomerómű biztonsági előírásainak megtartását, és eljárás indul azok ellen a tervezők ellen is, akik elmulasztották a reaktor korszerűsítését. A fenti, néhány mondatnyi idézet a Magyar Távirati Iroda jelentéséből azért kívánczok ide, mert talán segít feloldani a reménytelen keserűséget, amit a darab elolvasása és megtekintése kivált.

Ügyszólván nincsen olyan nap, hogy a magyar és a külföldi sajtóban ne jelenne meg valamilyen hír a csernobili reaktorkatasztrófával kapcsolatban. (A Népszabadság, például, augusztus 8-i számában beszámol dr. Robert Gale [a színdarabban Kyle] csontvelő-spe-

cialista professzornak egy amerikai folyóiratban megjelent fontos cikkéről, amelyben dr. Gale hangsúlyozza az atomeróművek építésével és működtetésével kapcsolatos nemzetközi összefogás szükségességét.)

A *Szarkofág* tanulsága — az egyre intenzívebb tanulás, a szorosabb emberi, nemzetközi összefogás, lelkiismeretesebb munka szükségessége, a gépies munka, a felelőtlenség megszüntetésének szükségessége. Ezt a tanulságot a szerző egészen félreérthetetlenül a Fizikussal, Kyle professzorral és a Halhatatlannal mondja ki.

Úgy érzem, hogy e bevezető keretében inkább a tájékoztatás a feladat, és nem a darab elemzése. Azzal sem bírálni akartam, hogy a színmű dokumentumjellegét kiemelttem, inkább fokozni szerettem volna a mondanivaló hitelességét. Hogy egy „ténydráma” magától értetődően az eseményhez, az időponthoz, a körülményekhez kapcsolódik, még nem jelenti azt, hogy mondanivalója nem általános érvényű emberi mondanivaló. Ami a magyar olvasóknak, nézőknek — és a világ minden emberének — egyformán szól, az aggodalom hangja, a tanulság levonása egy szerencsétlenségből, amely a szovjet emberek százainak, esetleg ezreinek egyéni tragédiája, de hatása kiterjedt a Szovjetunió határára túlra is.

Gubarjev drámája, dokumentumjátéka, hőseinek emberi tragédiája mégsem atomellenes, a szereplők egyike sem támadja az atomeróműveket, amelyek világhosszú és segítséget adnak az emberiségnek, ha vezetői és dolgozói egyaránt érzik a felelősséget, és szeretik munkájukat; a szereplők — és a darab szerzője — csak az emberi felelőtlenséget, a közömbösséget és tudatlanságot támadják, és a bürokrácia lélektelen hatalmát, ezt a világon mindenütt elhatalmasodó rémet. S a Halhatatlan búcsúzó szavaiban, amelyeket Kyle professzornak mond el, üzenet, intelem van, és tanulság: „...akkor te ott, Amerikában, mondd el a tiéidnek, akik az atombombát akarják... Mondd el, ha elindul a robbanás, akkor semmi sem marad, senki sem... Vagy legfeljebb olyanok, mint én... De ebben nincs semmi öröm, nincs benne sem öröm, sem élet. Így mondd el.”

Szarkofág

Tragédia

Fordította: Karig Sára

Május elsején Csernobilba repültem hivatalos megbízatásból. Felhívtak a Znamja című folyóirattól: „Várjuk a kéziratot. Mindenről írj és — nyíltan. A terjedelmet nem határozzuk meg, a formát magad választod ki.” Megegyeztünk. Csak egyre nem gondoltam: hogy a hivatalos megbízásra készült beszámolómból színdarab lesz — tragédia. (1986)

A szerző

Szereplők:

PTYICINA, LIGYIJA SZTYEPANOVNA — professzor
 ANNA PETROVNA — kandidátus
 SZERGEJEV, LEV IVANOVICS — az intézet igazgatója
 VERA
 NAGYEZSDA } fiatal orvosok, szakmai gyakorlaton
 LJUBOV
 ÜGYÉSZ
 KYLE — amerikai professzor
 1. sz. fülke — BICIKLISTA
 2. sz. fülke — KLÁVA NÉNE
 3. sz. fülke — TÚZOLTÓ
 4. sz. fülke — GÉPKOCSIVEZETŐ
 5. sz. fülke — ATOMERŐMŰ VEZETŐJE — (AMV vezetője)
 6. sz. fülke — SUGÁRDÓZISMÉRŐ
 7. sz. fülke — OPERÁTOR
 8. sz. fülke — TÁBORNOK (tűzoltó tábornok, belügyminisztériumi beosztásban)
 9. sz. fülke — FIZIKUS
 10. sz. fülke — HALHATATLAN (azelőtt: NYÚL — csúfnév)

Az intézet munkatársai

A cselekmény, sajnos, a jelenben játszódik

ELSŐ FELVONÁS

A Sugárvédelmi Intézet Kísérleti Osztálya. Nagy hall, amelyben puha, kényelmes karosszékek állnak. Általában itt folynak a reggeli operatív tanácskozások. Jobbra, az enyhén áttetsző redőny mellett az ügyeletes asztala áll. Az asztalon üvegburával lezárt telefon, asztali lámpa. A fülkék a színpad mélyén vannak elhelyezve. A fülkék félig átlátszó ajtaján szám van

1

A lámpa csupán a 10. sz. fülkében ég, a többiben sötét van. A fülkéből Halhatatlan jön ki, körülnéz, az ügyeletes asztalához lopakodik. Megpróbálja kinyitni az üvegburát, de kulcs nélkül nem fér hozzá a telefonhoz. Anna Petrovna lép be, szemmel tartja Halhatatlant

ANNA PETROVNA A Kulcs nálam van. De kit is hívnál fel?

HALHATATLAN A szenvedélyek erősebbek nálunk... Felhívni? Hát akármilyen szánót, csak azért, hogy emberi hangot halljak. Olyan unalmas egyedül... Vajon a maga szabadsága, Anna Petrovna, már véget ért? Számításom szerint még legalább három napig lustálkodhatott volna.

ANNA PETROVNA Szergejev megkért, hogy jöjjenek vissza hamarabb. Két hét múlva lesz a konferencia — amelyen előadást tart. (Átmeleg a hallon, leül egy karosszékre) Elfáradtam a szabadságom alatt.

HALHATATLAN De hiszen tanácsoltam magának, hogy utazzon délre, egy szanatóriumba. Hát pihenhet az

ember egy nyaralóban? Mindenféle ágyások, sárgarépák meg cseresznyefák...

ANNA PETROVNA A cseresznyeszédésig még legalább három hét van hátra.

HALHATATLAN Általában egy nyaralóval elég gond van. Egyébként nekem sohasem volt nyaralóm, csak úgy gondolom... Délre azonban utaztam, Alupkába. A szakszervezettől kaptam beutalót... Van vagy tíz éve, de a déli tájat jól emlékezetembe véstem... Az igaz, nem fürödtem, már hideg volt — vagy december, vagy január, de emlékszem, hogy nagy kedvem lett volna fürödni. A fiúkkal egyszer „elláttuk magunkat üzemanyaggal” és kimentünk a tengerpartra. De alig fogtunk hozzá a vetkőzéshez, egyszer csak ott termettek a határőrök...

ANNA PETROVNA Ugyan már, miféle határőrök vannak Alupkában?

HALHATATLAN Nincsenek? Tehát akkor a rendőrség. Egyáltalában még megmártózni sem engedtek bennünket. Kár! Így aztán életemben egyetlenegyszer sem fürödtem a tengerben... De az jó, hogy a maga szabadsága véget ért. Itt mind csak ideiglenes ügyeletesek voltak, aggodalmaskodók. Felveszik a védőmaszkot és le nem rakják... Megpróbáltam rábeszélni őket, de hogy képzelhettem... Féltek tőlem, mint egy bélpoklostól...

ANNA PETROVNA Már átköltöztél a tizesbe?

HALHATATLAN Ráuntam az előzőre. Kis időt eltöltök a tizesben, aztán átmelegyek az ötösbe — az mégiscsak középen van. Vagy talán elkezdjem megint az egyessel?

ANNA PETROVNA Ahogy akard... Gyűjtöttem keresztretjvényeket neked. Mindenféle újságból. (Átnyújtja az újságkivágásokat)

HALHATATLAN Hát nem felejtette el. Köszönöm, köszönöm... Unatkoztam maga nélkül. Mégiscsak más az, ha valaki egy intelligens emberrel érintkezhet.

ANNA PETROVNA Új orvosok jöttek az intézetbe, szakmai gyakorlatra. Fiatalok, az atomerőműveknél dolgoznak. Ha nincs kifogásod ellene, bemutatlak nekik.

HALHATATLAN Hát képes vagyok én a kérését elutasítani, Anna Petrovna? Az ön kérése — számomra parancs. Ha az orvostudományak van rá szüksége, készséggel állok rendelkezésére!

ANNA PETROVNA (az ügyeletesasztalhoz megy, kinyitja kulccsal az üvegburát, tárcsáz. A kagylóba) Várjuk... Hárman? ... Igen, igen, Ligyija Sztjepanovna, mindent részletesen elmondok nekik. Értem, hogy feltétlenül tudniuk kell... Várjuk...

HALHATATLAN Jönnek?

ANNA PETROVNA A melegházban vannak.

HALHATATLAN Voltam ott — kiránduláson. Lev Ivanovics megengedte. Érdekes volt. És milyen kicsik voltak a fehér gombák! Még azt is felajánlottam, hogy egy akkora gombát termesztsek... nos, mint ez a szoba! Hogy egyszerre elég legyen egy négytagú családnak! Levesnek, sült ételnek. Sőt, még gombás mártást is készíthetnének, tartaléknak. Ott egy olyan rokonszenves... igen, olyan nagyon nevetős asszisztenső a laboratóriumban... azt felelte nekem: „Elfeledkezett a stronciumról és a céziumról?” És kacagott. Hát én vagyok az, aki elfelejtkezhet?! Így hát, kedves Anna Petrovna, tanulja meg, hogyan kell a fehér gombákban megszüntetni a kisugárzást, és mi ketten elárastjuk az országot vargányával... Ugye milyen kitűnő perspektíva?

ANNA PETROVNA (mosolyog) Neked van nálunk a legnagyobb fantáziád...

HALHATATLAN Ennek élek, ha már úgyis a maguk tudományához vagyok kötve. Bocsnátot kérek, mindjárt itt lesznek a vendégek, mennem kell átöltözni, hogy megfelelő legyen a külsőm. Hadd várjanak egy keveset.

Elmegy a tizesbe, a saját fülkéjébe, Vera, Nagyezsda és Ljubov lép be

VERA Azt hiszem, jó helyre jöttünk.

NAGYEZSDA Szép itt. Teljesen más, mint odalent...

ANNA PETROVNA Jöjjenek be... Jó napot! Vártuk magukat.

LJUBOV Furcsa helyiség...

ANNA PETROVNA Ezek speciális fürkék. Azok számára, akiknél a negyedik stádium...

NAGYEZSDA De hiszen ezek a fürkék — üresek!

ANNA PETROVNA Szerencsére, igen. Egyelőre mindössze egy páciensünk van.

VERA De miért van akkor ennyi fürke?...

ANNA PETROVNA Amikor az intézet létesült, azt gondolták, hogy nem fognak üresen állni. De hangsúlyozom: szerencsére kevés a páciensünk...

LJUBOV És bizonyára nem sokáig tartózkodnak itt.

ANNA PETROVNA Igen, többnyire így van. De van kivétel is. És éppen őt szeretném maguknak bemutatni... (*Vera a kivilágított 10. sz. fürkére mutat. Anna Petrovna igenlően bólint*) Tetszett maguknak odalent?

NAGYEZSDA A második emelet... Borzalmas. És sirmalmas. Különösen a kiskutyák.

LJUBOV Mintha mindent értenének...

VERA Nem lenne szükséges.

ANNA PETROVNA Jóllehet kegyetlen dolog, de szükséges.

VERA Én a második emeletre kérem magam.

LJUBOV És én az elsőre — ott növények vannak, nem néznek a szemedbe, mint a kutyák meg a macskák.

VERA De mi könnyíthetünk a szenvedéseiken. Legalább egy kicsit.

NAGYEZSDA Én mégis inkább Ljubovval együtt maradnék.

ANNA PETROVNA Ezt Szergejev dönti el. És Lev Ivanovics, bár meghallgatja a kéréseket, a saját elgondolása szerint dönt.

LJUBOV Nagyon szelíd, jó embernek látszott...

Megjelenik Halhatatlan. Elegáns öltönyt visel, fehér inget sötétkék csokornyakkendővel

HALHATATLAN Nos, ez vagyok én.

ANNA PETROVNA Nem talállok szavakat!

HALHATATLAN Amióta megváltoztattam a nevemet, az életmódomat is megváltoztattam, Anna Petrovna!

VERA Bocsásson meg, de hogy változtatta meg a nevét?

HALHATATLAN Egyszerűen: elhatároztam és megváltoztattam!... Tehát: én a legteljesebb mértékben rendelkezésükre állok. Honnan kezdjük? Ha a mi bájos Anna Petrovnánk egyetért vele, akkor egy rövid bevezetéssel kezdem, majd azután a legnagyobb örömmel válaszolok a kérdéseikre, kedves vendégeim.

ANNA PETROVNA Dolgozom egy keveset. Ha szükség lenne rám, itt vagyok. (*Visszamegy az ügyeletesszathoz*)

HALHATATLAN Helyezzék magukat kényelembe. Kérem. (*Karon fogja Nagyezsdát, aki ösztönösen visszahőköl*)... Ó, ne aggódjon, én önnek semmiféle veszélyt nem jelentek, a helyzet ellenkező — az, hogy ön veszélyes számomra. Elhatároztam azonban, hogy leküzdöm belső félelmemet, mert határtalanul híve, valósággal rabja vagyok a tudománynak, és ennek tudata segít leküzdenem a gyengeséget, amely annyira jellemző az emberre, lelkére és szervezetére egyaránt...

ANNA PETROVNA Talán nem kellene ilyen fennköltten...

VERA De miért ne... Az elvtárs...

HALHATATLAN A jelen pillanatban Halhatatlannak hívnak. Én magam választottam ezt a nevet. Optimista a hangzása, akár igaz, akár nem.

VERA Igen... Természetesen...

NAGYEZSDA És hogy hívták azelőtt?

HALHATATLAN Nyúlnak!... Hát igen, az a bizonyos nyulacska, csak nagy kezdőbetűvel! S azok, akik itt a második emeleten vannak — mind kis kezdőbetűsek. Ugye megértetek?

VERA De miért?

HALHATATLAN Én — az érzelmek embere vagyok. Akkor szörnyű hangulatban voltam, mert összeütkö-

zésbe kerültem Ligyija Sztjepanovnával. Mindössze hat oldalt szentelt nekem a disszertációjában, és ez nagyon lehangolt, és ezt nem titkoltam előtte. De most, amikor megjelent Szergejev és Ptyicina három tanulmánya, megértettem, hogy nem volt igazam Ligyija Sztjepanovnával kapcsolatban. Dolgozik, és értékel engem... S elhatároztam, hogy felveszem a Halhatatlan nevet, de ha... szóval, ha bármi történik, visszavehetem az előző nevemet...

NAGYEZSDA (*zavartan*) Semmit sem értek!

HALHATATLAN Ez nem olyan egyszerű. Ezért hát lássunk hozzá. Tehát, következik a bevezetésem... Persze, felolvashatnám — úgy, mint ahogyan minden jelentős sajtókonferencián csinálják —, a szöveg a fürkékben van, de azt hiszem, találkozásunk a bizalmas magánbeszélgetésre alkalmasabb, és ezért emlékezetből mondom el...

A színpad hátsó része fokozatosan kivilágosodik

...Négyszáznolcvanhetedik napja tartózkodom itt. Ez a tény egymagában is példátlan az orvostudományban — az egész világon. Így hát, bájos vendégeim, higgyék el, hogy önöknek nagy a szerencsájük. Igen, jól tudom, hogy az én érdemem ebben az annyira valószerűtlen, szinte fantasztikus tényben nem oly jelentős; a lényeges, természetesen, Ptyicina és Szergejev professzorok és magától értetődőleg Anna Petrovna tudása és szakértelme, de nem szeretném kisebbiteni a magam hozzájárulását sem, amellyel a tudomány ügyét segíthettem. Azért mégis, tizenhat operációt kibírni — közülük hét csontvelő-átültetés, három tüdő- és már hat májműtétet... Igaz is, Anna Petrovna, ugye még három-négyre lesz szükségünk?

ANNA PETROVNA Azt hiszem, háromnál nem többre!

HALHATATLAN Köszönöm... Tehát, tizenhat operációt kibírni nem mindenki képes... Mit sikerült tisztázni eddig ennek az annyira egyedi — hangsúlyozom, hogy a világon egyedüli — kísérletnek során? Mindenekelőtt mi még nem ismerjük eléggé az emberi szervezet lehetőségeit sugárátalom esetén. Egyébként, vegyék figyelembe, hogy mindezt a betegség negyedik stádiumában!

VERA Ez lehetetlen!

HALHATATLAN Teljesen egyetértek önnel — az ember néhány nap leforgása alatt meghal! En pedig, amint látják, életben vagyok és beszélgetek önökkel. Az én kísérletem történetét a mai napig tizennégy tudományos tanulmányban ismertették, amelyeket az intézet munkatársai készítettek és közöltek, közülük kettő hamarosan nyomtatásban is megjelenik. Ezenfelül három jelentős nemzetközi konferencián is beszámoltak rólam, amelyeken igazgatónk, Lev Ivanovics Szergejev vett részt. Két doktori disszertációban taglalják a kísérlet egyik fontos kérdését, nevezetesen — az én csontvelő átültetésének és alkalmazkodóképességének sajátosságait. Anna Petrovna most írja a disszertációját az én májmról... A rólam írt munkák listáját készséggel megmutatom önöknek, ha még nem ismerkedtek volna meg vele...

NAGYEZSDA Én olvastam, de — becsületesen bevaló — nem hittem el. Tehát ön az Ny. páciens?

HALHATATLAN Előző nevem — Nyúl — első betűje.

LJUBOV És mi az igazi neve?

HALHATATLAN Gondolja azt, hogy elfelejtettem...

ANNA PETROVNA Erről ne kérdezzenek. Itt nincs vezetőknév, ide senkinek sincs joga belépni!...

LJUBOV Bocsásson meg. Tudom. Csak úgy kiszaladt a számon.

HALHATATLAN Pácienseinkről minden felvilágosítást meg lehet kapni az Eüminben.* Ha... Ha akad érdeklődő.

VERA Mit akar ezzel mondani?

A színpad hátsó részében egyre erősebb a vörös fény

HALHATATLAN Irántam — senki... Ó, ez rendkívül romantikus történet. (*Felélénkül*) Szerelmes voltam és

* Eümin — az Egészségügyi Minisztérium rövidítése.

viszontszerettek. Szerelmem patyolattiszta szépség volt... mindig imádtam a szökéket! De egyszer találkoztam valakivel. Egy hollófekete hajú férfival, amelyeket gyakran mutatnak a televízióban. És nem tudta leküzdeni fellángoló szenvedélyét... Önöknek, bizonyára, ez ismerős történet.

LJUBOV Megtörténik az ilyesmi.

HALHATATLAN S ez a szenvedély, természetesen, elpusztította őt és engem is. Szenvedtem, kínlódtam. Az élet kibírhatatlanná vált, és egyszer, egy örütségi rohamban, eltulajdonítottam az izotóplaboratóriumból egy plutónimampullát — önök bizonyára tudják, hogy ez a legerősebb sugárforrás —, és lenyeltem. Úgy akartam elpusztulni, hogy örökre megjegyezze magának, és az a fekete gonosztevő...

ANNA PETROVNA Khm-khm... (Köhéccsel)

HALHATATLAN Anna Petrovna, hát én nem tudok éppen most, a törvényrendelet után* és ezzel a jellembeli gyengeséggel folytatott általános küzdelem közepette... az alkoholoról beszélni...

ANNA PETROVNA Nekik lehet.

HALHATATLAN De én mégis szégyenkezem miatta... Értse meg — három bájos leány és — az alkohol. Nem, nem tudok.

ANNA PETROVNA S gyámoltunk erősen ittas állapotban elaludt a berendezés mellett. Sajnos, ezt senki sem vette észre. A „kísérlet” körülbelül három óra hosszat tartott. A teljes sugárdózis nagyobb volt, mint hatszáz röntgen. Hozzánk eszméletlen állapotban szállították be...

HALHATATLAN Ez kétes verzió! De nem akarok önnel vitatkozni, Anna Petrovna, bár a történetnek a szöke szépségről és a hollófekete hajú csábitóról, nézetem szerint, van nevelő hatása, és mindkettőnknek nevelnie kell az ifjúságot.

VERA És ön több mint egy éve nem hagyta el ezt a fülkét?

HALHATATLAN Négyszáznyolcvanhét éjjel és nappal... Igaz, három kiránduláson voltam. Kétszer az első emeleten és egyszer — a másodikon. De nem szabad az ultraviola függöny mögül kilépnem. Az immunrendszerem működése nem állt helyre... Nem érhettek a mikrobák világában, ezért mindenki, akit beengednek, csak a speciális légszilipen keresztül juthat be ide. Anna Petrovna azonban reménykedik...

ANNA PETROVNA Még sok mindent nem értünk...

VERA És ez mindig így lesz?

ANNA PETROVNA Egyelőre.

HALHATATLAN De hiszen én kitűnően érzem itt magam.

NAGYEZSDA Bocsásson meg, de ezt nehéz elhinni... Hiszen, bizonyára, önnek van felesége, vannak gyermekei, rokonai...

HALHATATLAN Nekem nincs múltam. Mindent elfelejtettem... Mindent! Nem tudom, mi a feleség és a rokonság! Az én rokonaim — itt vannak körülöttem. Anna Petrovna, az őrség, mindenki, aki itt dolgozik. És ezeken a falakon kívül semmi sincsen. Értik? Semmi!

ANNA PETROVNA Nyugodjon meg... (Nagyezsdának) Nem kell ez iránt érdeklődni!

NAGYEZSDA Hogyhogy?

ANNA PETROVNA Ide csak azok kerülnek, akiknél a sugárdózis a kritikus halálos értéket meghaladja... Jóval meghaladja. És ez azt jelenti, hogy innen csupán egy út van... Hát hogyan magyarázzam meg maguknak? Kegyetlen? Nem, ellenkezőleg — humánus... A mi pácienseinkkel a hozzátartozóik nem találkozhatnak, nem lehetnek velük együtt... El tudják képzelni, hogy mit jelent az immunitás hiánya? Nem elméletileg, hanem gyakorlatban. A legkisebb karcolás — infekció. Egy kis pattanás — infekció. Az ultraviola függönyön kívül minden mikroba — halál. És még tetmet is izotóptemetébe temetünk, mert a holttestek is sugároznak...

VERA De hát akkor minek van mindez? (Körbemutat)

ANNA PETROVNA Hogy megértsük, hogyan győzzük le éppen ezt a hatszáz röntgent, amely halált okoz.

És ő tette meg (Halhatatlanra mutat) az első lépést. Elsősorban neki köszönhetjük, hogy valamit már kezdünk megérteni. Nagy tett az, hogy ő él, segít nekünk, bár elvesztette a múltját. Arra kényszerült, hogy megfossa magát tőle. A kívülállónak ez érthetetlennek tűnik.

LJUBOV És a többiek?

ANNA PETROVNA Kevesen voltak, mindössze néhány ember, de ők már nincsenek közöttünk.

HALHATATLAN Anna Petrovna, kit választunk ki hármuk közül?

ANNA PETROVNA Hát ki tetszik jobban?

A háttérben a vörös fény egyre élesebb

HALHATATLAN Képtelen vagyok bárkit is valamire erőltetni. Lányok, ki szeret maguk közül keresztrejtvényt fejteni?

VERA Ha nincs kifogása ellene, én úgyszólván ide kérem magam...

HALHATATLAN Köszönöm, szép leány! Becsülettel bevallom: én itt borzasztóan unatkozom. A televízióban általában semmit sem érdemes megnézni, minden hihetetlenül nyilvánvaló... Szabad ember vagyok, különösen a nap második felében, reggelente ugyanis az igazgató eligazító megbeszélést folytat... Beszélgetünk, megvitatjuk a sugárbiológia legutolsó eredményeit...

ANNA PETROVNA Kollégánk nagyon jól képzett ezen a téren. Be kell vallanom, mi gyakran fordulunk hozzá felvilágosításért.

HALHATATLAN Két cikket írtam az orvosi enciklopédia számára. Anna Petrovna azt mondja, hogy a szerkesztőségben elfogadták őket.

VERA (mosolyog) És ki kapja a honoráriumot?

HALHATATLAN Ó, erről még nem is gondoltam! Talán az egészségvédelem céljára adom, nem?... Vagy előfizetek egy keresztrejtvény-folyóíratra Csehszlovákiából, azt mondják, hogy abban egyszerre száz rejtvényt is közölnek. A keresztrejtvények — ez a szenvedélyem. Tudják, a fejünkben a különböző adatok hatalmas mennyisége van, de nincs rendszerre. Kigondoltam egy logikus szisztémát, amelynek alapján a szükséges szó egy szempillantás alatt felbukkan az emlékezetből. E célból neuronok milliárdjait kell a meghatározott rendben elhelyezni. Csak ennyi az egész! Tudunk emberekről, akik hatagú számokat képesek szorozni vagy osztani. Tehát készítünk egy speciális táblázatot...

Riadójelzés. Élesen felvillannak a vörös fények. Távolról szirénázás hallatszik

VERA Valami történt?

NAGYEZSDA Mi ez?

LJUBOV Hábóru? Ó, anyácskám!

HALHATATLAN Ne izguljanak. Ez próbariadó, tan-
gyakorlat. Itt előfordul az ilyen.

ANNA PETROVNA Furcsa. A polgári védelem általában reggelenként vagy vasárnaponként gyakorlatozik.

HALHATATLAN Valószínűleg új főnököt neveztek ki. Hát igyekszik!

Elesen cseng a telefon

ANNA PETROVNA Tessék... Igen, én vagyok... Nem lehetséges! Mennyi?... Hihetetlen!... Azt hittük, hogy próbariadó... Igen, mindhárman itt vannak... Rendben... Van még idejük rá!... (Lassan belép a hallba. Hallgat. Figyelmesen végigméri a jelenlevőket) ... Szerencsétlenség az atomerómű negyedik blokkjában. Erős tűz. Legalább húszan szerencsétlenül jártak. Egyesek sugársérülést szenvedtek. Pár percen belül itt lesznek. Önöket mozgósították (fordul Verához, Nagyezsdához és Ljubovhoz), különleges védőruházatuk a szomszéd helyiségben van. Gyorsan öltözzenek át, és jöjjenek ide vissza. Maga (fordul Halhatatlanhoz) tartózkodjék a fülkéjében. Egyelőre ne jöjjön ki.

* Utalás az alkohol elleni küzdelemmel kapcsolatban kiadott rendeletre.

VERA De mi...

ANNA PETROVNA *(félbeszakítja)* Teljesítsék a parancsot. És vita nélkül!

VERA Azt hiszem, hogy mi nem tudjuk...

ANNA PETROVNA Tudják! Magukon kívül nincs más itt. *(Vera megpróbál valamit mondani, de Anna Petrovna, figyelemre sem méltatva, a telefonhoz megy. Beszél a kagylóba)* Készítsék elő a sugármérő műszereket. A dózist nem állapították meg, legyenek óvatosabbak. Egyelőre négyen vagyunk, de hamarosan itt lesz Szergejev és Pticina. A páciensekkel együtt. Ellenőrizzék a műtőket. Lehetséges, hogy azonnal kellene... Általában — egyes számú riadó!... De nem — nem háború... Az atomreaktor robbanása... Dehogyan! Nem nukleáris robbanás, a hidrogén kémiai robbanása a reaktorban.

Vera, Nagyezsda és Ljubov jönnek be sötétkék védőöltözetben

NAGYEZSDA Kész vagyunk. Mi a teendők?

ANNA PETROVNA Egyelőre várunk.

NAGYEZSDA És azután?

ANNA PETROVNA Semmi különös. Ha szükséges, fájdalomcsillapítás, infúzió, általában a szokásos betegellátás.

HALHATATLAN *(vigyázatosan kinyitja fülkéje ajtaját, kikukucskál)* Nincs itt senki?

ANNA PETROVNA De hiszen kértem...

HALHATATLAN Kilenc betű... A keresztretjvényben... Síremlék kőből... Semmi sem jut az eszembe... lehet, hogy a második betű „a”...

ANNA PETROVNA Mauzóleum.

HALHATATLAN Ez mintha valóban megfelelné... Furcsa, nem gondoltam volna, hogy a mauzóleum — síremlék kőből.

ANNA PETROVNA Nézd meg az értelmező szótárt!

HALHATATLAN Kösznöm. *(Visszahúzódik fülkéjébe)*

VERA Nyugtalan vagyok. Valahogy minden összezavarodott bennem.

ANNA PETROVNA A mi munkánkban, kérem, nincsenek érzelmek. Józanul, következetesen kell dolgoznunk, és nem szabad soha elfelejtkeznünk róla, hogy orvosok vagyunk! A betegek az első pillantásra egészen egészségesnek látszanak. Különösen, ha nincs fájdalmuk... A fájdalom azonban váratlanul jelentkezik... Minden fülkében ott vannak a szükséges gyógyszerek.

A vörös háttér egyre erősebb, Szergejev lép be határozottan. Utána — két munkatárs, sötétkék köpenyben, hordággal. A hordágyon férfi fekszik

SZERGEJEV Az ötödik fülkébe. *(Anna Petrovnának)* Eszméletlen. Elsősegélyben részesült, mindent megtettünk, ami szükséges volt.

Az 5. sz. fülke ajtaja bezárul, a fülkében felgyullad a villany. A Gépkocsivezető jön be. Az intézet munkatársa kíséri

A 4. sz. fülkébe.

A munkatárs átnyújt Szergejevnek egy kártyát, aki megnézi

GÉPKOCSIVEZETŐ A tábournok elvtársat ott tartották. *(Az ajtóra mutat)* Nem kellene talán megvárnom?

SZERGEJEV Hogy érzi magát?

GÉPKOCSIVEZETŐ Normálisan.

SZERGEJEV Nem szédül?

GÉPKOCSIVEZETŐ Egyszerre elmúlt... Mindössze pár percig tartott... Úgy rémlett nekem... Mit kell tennem?

ANNA PETROVNA Vera, vezesse be, kérem, az elvtársat. Hadd pihenjen. És öltözzön át... *(Gépkocsivezetőhöz)* Önnek most itt kell nálunk maradnia. Egyelőre kivizsgáljuk.

VERA Kérem, jöjjön. *(Karon fogja a Gépkocsivezetőt, és bemennek a 4. sz. fülkébe)*

ANNA PETROVNA Az arcán enyhe gyulladás. Menyenyi?

SZERGEJEV Nem tudom megmondani. A negyedik blokknál várta a főnökét, aki tűzoltó tábornok, belügyminisztériumi beosztásban. És ott helyenként körülbelül ötszáz röntgennél több volt a sugárzás óránként... De, tekintetbe véve, hogy a kocsiból nem szállt ki... Nem tudom egyelőre még meg sem állapítani... Tudom, hogy sok.

NAGYEZSDA Miért állt ott a kocsi?

SZERGEJEV A főnököt várta. Ez így szokás.

NAGYEZSDA De hát ott sugárzás volt.

SZERGEJEV A sugárzásnak, kedvesem, sem szaga, sem színe nincsen! A főnök pedig megszokta, hogy az események sodrában legyen — így hát, kedvesem...

NAGYEZSDA De...

SZERGEJEV Éppen ez az — „de” — a fekete Volgán — és egyenesen a reaktorhoz!

LJUBOV És lehet, hogy a tábornok nem tudta?

SZERGEJEV Neki tudnia kellett!...

Kinyílik az 5. sz. fülke ajtaja. Kijönnek a munkatársak, az egyik celofánszakot hoz a páciens ruhájával. Kimennek. Vera jelenik meg

VERA Alszik.

ANNA PETROVNA Időnként nézzen be hozzá. Amikor felébred, együtt megvizsgáljuk.

SZERGEJEV Egyelőre sebészi beavatkozásra nincs szükség.

ANNA PETROVNA Az összes sérült száma...

SZERGEJEV Körülbelül háromszáz ember. Ők azok, akiknél a sugárdózis száz röntgennél több. De hogy hozzánk hányan kerülnek — egyelőre nem tudom pontosan megmondani. Tizenöt embert elvittek az onkológiai központba, a sérültek egy részét a helyi klinikákra hagyták... Későn repültem oda. Ott sokáig nem fogták fel, hogy voltaképpen mi történt, és ezért minden eshetőségre számítva, Moszkvába nem jelentették a történeteket. Vártak, ki tudja, mire...

ANNA PETROVNA Remélem, Lev Ivanovics, hogy maga legalább...

SZERGEJEV Én, kedves Anna Petrovna, túlságosan sokat tudok a sugárzásról ahhoz, hogy vendégségbe máskáljak hozzá.

ANNA PETROVNA De mégis?

SZERGEJEV Kissé több volt az évi dózisnál. Normális adag. Mire mi odaértünk, tisztázódott a sugárzási helyzet.

HALHATATLAN *(aki hallgatta a beszélgetést, most előbújik a fülkéjéből)* De mégiscsak mi történt?

A 4. sz. fülke ajtaja kinyílik. Egy munkatárs kihozza a celofánszakot a páciens ruhájával

SZERGEJEV *(Halhatatlannak)* Mindenesetre legyen óvatosabb. A pácienseket kezelésben részesítjük, de vigyázzon magára.

HALHATATLAN Tudatában vagyok... Biztosan valami borzalmas dolog történt.

SZERGEJEV Sajnos, nálunk nem borzalmas dolgok nem fordulnak elő.

Bejön a Tábournok

TÁBORNOK *(visszafordulva)* Nincs szükségem kísérőkre! *(Szergejevhez)* Miféle szabályok vannak maguknál! Önállóan egy lépést sem tehet az ember!? Az egész fenekemet *(észreveszi a nőket)* — bocsássanak meg az isten szerelmére! — összevíssza lyuggatták.

ANNA PETROVNA Valószínűleg deréktáji fájdalomra panaszkodott.

TÁBORNOK Fáj egy ideig, és aztán elállt a fájás. Különben egy-kétszer megvizsgáltak odakint is!

SZERGEJEV A parancsot tudja?

TÁBORNOK A miniszterünk nagyon indulatba jött. Nem tudom, hogy ön mi mindent beszélt neki összevíssza... De a parancs az parancs... A gépkocsivezetőm itt van?

SZERGEJEV Igen.

TÁBORNOK Kínos nekem, ami veled történt. De remélem, nem komoly?

SZERGEJEV Az ön fülkéje a 8. sz. Kérem, menjen oda, és mindenekelett — öltözzön át.

TÁBORNOK Odakint a maguk olyan kissé fekete fia-
talember, az a göndör hajú, azt mondta, hogy az
egyenruhámát meg kell semmisíteni. Miféle ostoba-
ság!

SZERGEJEV No, az egyenruha — az nem probléma...
(Ljubovhoz) Kísérje be, kérem, a tábornok elvtársat.
Mutassa meg neki, hogy mibe kell átöltöznie... És
az egyenruhára gondom lesz... (Anna Petrovának)
Foglalkozzék, kérem, a beteggel!

TÁBORNOK De hát én egészséges vagyok! Egészséges!
Ide nézzen! (Lehajol, megfogja a szék lábát, emeli
felfelé. S ebben a pillanatban elveszíti az eszméletét)

SZERGEJEV Azonnal... Hozzám!...

*Két munkatárs jelenik meg, felemelik a Tábornokot, és
beviszik a 8. sz. fülkébe. Vele marad Anna Petrovna
és Ljubov*

HALHATATLAN (előbújik) Lev Ivanovics, de mégis,
mi történt valójában? Úgy tetszik nekem, hogy igen
komoly a szerencsétlenség. A rádión, ki tudja, miért,
semmit sem mondanak...

SZERGEJEV Közlik. Feltétlenül közlik. Hallgassa csak
meg.

HALHATATLAN Megérttem, hogy ön most nem ér rá
velem foglalkozni... minden emberre jellemző a kí-
váncsiság, mely arra késztet, hogy önhöz forduljak,
hiszen annyira természetes, hogy meg kérdezzem:
vajon náluk nagyobb-e a sugárdózis, mint nálam?

SZERGEJEV Sokkal nagyobb.

HALHATATLAN Ez esetben bízhat bennem: nem fo-
gom zavarni. Mindazonáltal szeretnék tudni az ese-
ményekről. Mégiscsak unalmas számomra itt az élet.

SZERGEJEV (komoran) A szórakozást garantálom ma-
gának. Bőséggel. S várnia sem kell sokáig — mind-
össze néhány órát.

HALHATATLAN Tehát egyeseknél ezernél is több?

SZERGEJEV Még Ligyija Sztjepanovna sem tudja pon-
tosan megállapítani... Mindenesetre, legyen óvato-
sabb — kerülje az érintkezést. És ugyanakkor szá-
mitok a segítségére. A maga példája — a legjobb
orvosság. Talán az egyetlen számukra.

HALHATATLAN Számíthat rám. Hiszen emlékszik,
ugye, hogyan dolgoztam azzal a férfival, aki a kí-
sérleti állomásról jött ide. Azt remélte, hogy itt él
majd, és ha nem lett volna sérült a nyelöcsöve...
Igaz is, bizonytalannal nem kerülte el a figyelmét egy
információ a legutolsó közlönyben — Kyle amerikai
professzor írja, hogy a csontvelő-átültetés segít a táp-
csatorna sérülésekor is, újjáépülnek a hajszálerek,
és így tovább... Az információ nem egészen szak-
szerűen volt megírva, de erről a Kyle-ról már he-
tedszer olvastam. Eszes ember, az látszik! Fiatal,
még innen a negyvenen, és már egy sereg átültetést
csinált, és mindet sikerrel. Egyébként milliomos. És
ön hány ilyen operációt végzett?

SZERGEJEV Vagy harmincat. De, sajnos, távolról sem
sikerült mind! És Kyle valóban jó sebész.

HALHATATLAN A mi Ligyija Sztjepanovnánk való-
színűleg már régen milliárdos volna! Százhatvankét
műtétet végzett... És egy panelház kétszobás laká-
sában él, Lev Ivanovics. S én már negyedszer cé-
loztam önnek rá, hogy ideje volna gondoskodni róla!

SZERGEJEV Nem folyamodott lakásért. Egyedül él,
nincs rá szüksége.

HALHATATLAN Egy panelházban! Lev Ivanovics, té-
len hideg, nyáron forró! És fordítva kellene lenni!
Ezért Ligyija Sztjepanovna nagyon gyakran éjszaká-
zik itt, és önnek mint vezetőnek előnyös, ha Ligyija
Sztjepanovna minél több időt tölt a munkahelyén.
De ez nem igazságos dolog, ezért én...

A 4. sz. fülkéből Vera jön ki

SZERGEJEV No, mi a helyzet?

VERA Olvas. A pulzusa kissé gyors. Vérnyomása
szinte szabályos. Enyhe szívritmia. Nincs panasza.
Azt hiszem, talán ön tévedett...

SZERGEJEV Én — tévedhettem, de Ptyicina profesz-
zor nem! Megvizsgálta a maga páciensét.

HALHATATLAN (Verának) Az enyhén rossz közérzet
— éppen a legveszélyesebb!

VERA Szükséges, hogy bemenjek hozzá?

SZERGEJEV Magának a fülkében semmi dolga nin-
csen, ha nem szükséges...

HALHATATLAN Ne feledkezzék meg róla, hogy mind-
egyik sugárzik...

SZERGEJEV (félbeszakítja) Ne ijesztgesse!... (Verá-
nak) Különösebb veszély nincsen, a háttér kicsi,
mindazonáltal a fülkébe csak hívásra menjen be.
A műszerfal megmutat minden adatot...

*A 8. sz. fülkéből Anna Petrovna jön ki, és ruhacso-
magokat vivő munkatársak*

ANNA PETROVNA Elaludt. Ljubov mellette marad
egy kis ideig.

VERA De hiszen ott sugárzás van.

ANNA PETROVNA Kislány, itt mindenütt sugárzás
van.

SZERGEJEV Be kell kapcsolni a műszerfalat!

ANNA PETROVNA Már működik. Csak a redőnyt nem
húztam föl. Mindjárt...

*Az ügyeletesszathoz lép. A redőny lassan emelkedik
felfelé. A fülkék vezénylő műszerfala látható, amelyen
sötétkék, zöld, világoskék kis lámpák mutatják a beteg
állapotára vonatkozó szükséges adatokat. Ide jut ki
minden információ a fülkéből. A vörös lámpák nem
égnék. Csak végső esetben...*

*(A műszerfalra néz) A sugárzás mértéke a 8. sz. fül-
kében jelentéktelenül emelkedett. A megengedett ér-
téktáron belül. (Verának) És, kérem, érzelmek nél-
kül — hiszen már kértem magát...*

Ptyicina lép be

PTYICINA De miért kellene érzelmek nélkül? Moso-
lyogjanak, lányaim. Sírjanak, de mosolyogjanak.

SZERGEJEV Végre! Nos, hogy áll ott a helyzet?

PTYICINA Körülbelül ötven páciensünk lenne. A leg-
súlyosabbakat elhoztam. És az ügyész.

ANNA PETROVNA És őt minek?

PTYICINA Nagyon kérte. Most mindenkinél jobban
szüksége van rá!

Bejön az Ügyész

ÜGYÉSZ Egyszerű, de nagyon fontos a dolgom. Szük-
ségesek a magyarázó feljegyzések. Mindenkitől, aki
írni bír. Hogyan, hol volt, mit csinált. Különösen a
szerencsétlenség első perceiben.

SZERGEJEV Intézkedem.

ÜGYÉSZ S minél részletesebben, kérem. Hiszen min-
denkivel nem tudok beszélgetni.

SZERGEJEV Megcsináljuk.

ÜGYÉSZ Holnap eljövök érte. Most sietek. Még két
klinikára el kell jutnom.

SZERGEJEV Vizsgálatra holnap. Mindent megcsi-
nálunk.

HALHATATLAN (kinéz a fülkéjéből) Úgy véli, hogy
szabotázs volt?

ÜGYÉSZ Minden lehetséges... Vizsgálatra. (Kimegy)

HALHATATLAN Ligyija Sztjepanovna, üdvözlöm.

PTYICINA Örülök, hogy jó egészségben látlak, fiac-
kám. Hát bocsásd meg nekem, öregasszonynak, hogy
már három napja be sem tudtam nézni hozzád. Aztán
el kellett repülnöm... Baj van, magad is láthatod,
micsoda nagy szerencsétlenség!... Nagy baj történt.

HALHATATLAN Nem neheztelek érte. Majd ha kissé
több szabárideje lesz, bejön hozzám, várni fogom.
Beszélgetnünk kell... Elég sok a súlyos eset...

PTYICINA Nagy baj történt, igen nagy. Ilyet még
sosem láttam. Pedig hát kezdettől fogva. Már Kur-
csatovval, Scsolkinnal együtt... Mindenkiel. Szinte
hihetetlen, hogy ilyen baj... Jönnek a fiúk...

*Bejön a Biciklista, Kláva néne, Tűzoltó, Sugádóizmérő,
Operátor, Fizikus. Körülnéznek*

BICIKLISTA Ugye, ide? No, nézd csak, zuhanyozókat is építettek. És az ellátás megjárja?
PTYICINA Az ellátás, fiacskám, jó. Egyelőre azonban helyezkedjete el a fürkékben. Azokban, amelyek szabadok.
BICIKLISTA Valóságos hotel... Jobb a Hiltonnál.
SZERGEJEV A tájékozottságát majd azután bizonyítja be, most azonban — át kell öltözni!

A páciensek szétszélednek a fürkékbe

PTYICINA Mindegyiknek nyugtatót. Hadd aludjanak egy keveset. És minél gondosabban, lányok, szelídebben és gyengédebben — még sok fájdalomban lesz részük...

Vera, Nagyzezsda, Ljubov, Anna Petrovnával együtt egyik fürkéből a másikba mennek. Az intézet munkatársai kihordják a zsákokat a páciensek ruháival. Ptyicina fáradtan lerogy egy karosszékbe

SZERGEJEV Ligyija Sztjepanovna, bocsássa meg nekem, hogy a maga korában ezek a repülések, túlterhelések voltak, de fentről jött az utasítás — feltétlenül magához ragaszkodtak.

PTYICINA És helyesen tették!... Sok orvos utazott oda, de elvesztették a fejüket. Őket is sugárzás érte... Gyakorlatuk nem volt, és kapkodtak. No és, persze, belezavarodtak az osztályozásba. De nem is csoda! Akadt olyan sérült is, aki még engem is megzavart: azt mondja, hogy hányingere van, szédül, gyengeség fogta el... Nos, akár mindjárt a sírba is rakhatnánk, de valójában — semmiség. Képződés az egész. Azok viszont, akiket kiválasztottam, általában még csak nem is panaszkodtak, csöndesen viselkedtek... Ketten mindjárt meghaltak.

SZERGEJEV Tudom. Az egyik közönséges égési sebtől.

PTYICINA És, ráadásul, sugárártalomtól. A robbanás idején egy szempillantás alatt elpusztult.

SZERGEJEV Mégis robbanás volt?

PTYICINA Természetesen. Egyszerűen némelyek nagyon nem akarják, hogy robbanásról beszéljünk, és azt bizonygatják, hogy a reaktor robbanás nélkül széthullt. Tűzvész volt — mondják —, egyszerű tűzvész.

SZERGEJEV S a különbség olyan nagy?

PTYICINA Túlságosan nagy, fiacskám! A robbanás — az bűncselekmény, a tűzvész — mindössze szolgálati mulasztás. Hát igen! És a felelősség mértéke is különböző... Ezért is jelent meg nálunk azonnal az ügyész. Egyébként, számukra (a fürkék felé bőlint) ennek semmi jelentősége nincs.

A szín elsötétül. A fürkékben világosság van, mögöttük éles vörös fény. Így ég a grafit

TÁJÉKOZTATÁS RÁDIÓN (női hang) Kedves hallgatóink. Folytatjuk „Mit kell tudnia mindenkinek” című előadássorozatunk közvetítését. A mikrofonnál — a kerület polgári védelmi parancsnoka, Nyeszterov elvtárs. (Férfihang) Az atombomba robbanását vakító felvillanás és éles hang kíséri, amely a mennydörgésre hasonlít. A felvillanás után tűzgömb keletkezik. Az éles felvillanás általában tíz-húsz, sőt száz kilométer távolságból is látható, és onnan a lökéshullám esetleg nem ér el önökig, de a szükséges védelmi intézkedéseket mindazonáltal tegyék meg... (A hang folyamatosan elhal- kul)

2

Késő este. Az ügyeletesszobában Anna Petrovna és Vera

ANNA PETROVNA Látja, micsoda szakmai gyakorlat vár magára? S még reménykedett, hogy bebarangolja Moszkvát, szórakozik.

VERA Irigyeltek érte engem. Itt hőség van, nálunk még mindent hó borít. Sarkvidék.

ANNA PETROVNA Munkára toborozták magukat oda?
VERA Az apám katona. Majdnem tíz éve már Északon szolgál. Megszoktam. Amikor beosztottak bennünket, magam kértem, hogy ide küldjenek.

ANNA PETROVNA Férjné van?

VERA (nevet) Nem visznek... Manapság a legények nem sietnek a nősüléssel. Sokáig válogatnak.

ANNA PETROVNA Én tizenhét éves koromban beleugrottam a házasságba. Tizenkilenc voltam, amikor Masát megszülettem. Két év múlva pedig a fiamat. Masa már férjné van, Andrej pedig a rakétásoknál szolgál. Unokák egyelőre nincsenek, de Masa a férjével külföldön van, Csehszlovákiában, azt gondolom, hogy onnan unokával jönnek meg. Andrej udvarolt egy lánynak, kedves teremtés volt, de azután meggondolta magát bizonyára, vagy összevesztek. Semmit sem ír róla...

VERA (a fürkék felé bőlint) A harmadikban — egészen fiatal férfi van. Tűzoltó. Valószínűleg épp most jöhetett vissza a katonaságtól. És most itt van. Hát valóban?...

ANNA PETROVNA (félbeszakítja) Nem kell erről beszélni, Vera, nem kell...

A 6. sz. fürke ajtaja kinyílik. Megjelenik a Sugárdózismérő. A 7. sz. fürkéhez lopakodik

VERA Nézze csak. Odamegyek hozzá...

ANNA PETROVNA Nem kell. Semmi rosszat nem csinálnak... Hadd járkáljanak...

A Sugárdózismérő kopog az ajtón. Az Operátor kidugja a fejét

OPERÁTOR Mit akarsz?

SUGÁRDÓZISMÉRŐ Nem alszol?

OPERÁTOR Hát el lehet itt aludni?

SUGÁRDÓZISMÉRŐ Nem én vagyok a hibás, nem én vagyok... Magad is látod, itt vagyok veled!... Elszálltak, érted, elszálltak a műszerek, értsd meg!

OPERÁTOR (kifigurázva utánozza) Elszálltak neki! Csak kerülnél az utamba máskor és másutt, úgy elszállnál, hogy egy életre el nem felejtenéd!

Becsapja a fürke ajtaját. A Sugárdózismérő fáradtan egy karosszékbe rogy le

ANNA PETROVNA Haragos természetű a barátja.

SUGÁRDÓZISMÉRŐ De nem! Jó ember nagyon. Amikor ez történt, nálam minden műszer elrepült, elszállt. Száz röntgenre van méretezve, mindössze százra... Én meg azt gondoltam, hogy valami nem működik benne... Eszembe sem jutott, hogy ilyesmi megtörténhet... Odafutott hozzám és megkérdezte: „Mennyi?” Én meg, nesze semmi, fogd meg jól: „Van vagy két tucat — nem több.”... Azt felelte: „Ertem”, és visszaszaladt a blokkhoz. Ott a teljes energiaellátás szétrepült. Ő meg azonnal — a kábeleket javította, nehogy még egy blokk kinyiffanjon. A kábeleket megcsinálta, az átkötéseket, s közben ő maga... De honnan tudtam volna, hogy ott nem húsz, hanem kétszáz röntgen van?!

HALHATATLAN (hallgatózik) A törvények nem tudása nem mentesít a büntetés alól. És a főnökség mire való? Követelni kell, igyekezni elérni valamit! Elszállt... Már a nagy Szókratész — az ókori bölcs — figyelmeztetett rá, hogy minden baj oka a tudatlanság.

ANNA PETROVNA Zavarja a rendet. Ezt nem szoktuk meg magától!

HALHATATLAN Nem tudok aludni. Gondolkodom a történeten. Hallottam. A rádió bement a szerencsétlenségét. Tehát nem lehetett elhallgatni.

VERA Most mindent nyilvánosságra kell hozni.

HALHATATLAN Néha jobb elhallgatni a dolgot. Hogy a népet ne izgassuk. Én, például, amikor elgondolko-dom, mindenféle butaság jut eszembe. És attól lesz az izgalom, a nyugtalanság. Ez azért van, mert sokat tudok. Hát ő (a Sugárdózismérőre mutat) nem gondolkozott el, nem nyugtalankodott, hát „el is szállt” a műszer.

SUGÁRDÓZISMÉRŐ S az operátornak négy gyereke van... Elmunkás, az egész erőmű ismeri... A múlt évben Lenin-renddel tüntették ki. Az erőműnél dolgozott, amikor felépítették. Az első kapavágás óta. Építette, majd ott maradt dolgozni. (Anna Petrovnának) ... Én valóban nem tudtam, hogy kétszáz röntgen. El sem tudtam képzelni!

ANNA PETROVNA Elhísztem.

HALHATATLAN (kidugja a fejét) De én nem. Maga, Anna Petrovna, túlságosan lágyszívű. Ez az ember egy komoly dolgozót tönkretett, és maga mentséget talál számára. Már az ókor nagy orvosa, Hippokratész...

ANNA PETROVNA (félbeszakítja) Hagyja abba!

SUGÁRDÓZISMÉRŐ Pedig igaza van. Tönkretettem egy embert... Romlásba döntöttem...

Az 1. sz. fülkéből kilép a Biciklista

BICIKLISTA (Anna Petrovnának) Hallgass ide, doktor, szerezz egy üveg alkoholt! Neki egy decit, nekem meg egy pohárral. Láthatod, hogy mint egy szűz leány, már nyafog, és mindjárt bögni fog! Engem meg a hideg ráz! Hát csak hozd!

ANNA PETROVNA Nincs alkohol!

BICIKLISTA (Anna Petrovnának) Ne nevetess engem! Ti, javasasszonyok, mind hazacipelitek az alkoholt, tudom én. Hozd csak, jár nekünk — ez után a sugárzás után, hogy az ördög vinné el!

A Biciklista körülnéz a hallban, bemegy az ügyeletesszobába, megpróbálja kinyitni a fiókokat

VERA Viselkedjék rendesen!

BICIKLISTA Ne szólj bele, kisanyám. Még be sem nőtt a fejed lágya, hát fogd be a szádat!... Én ma nagyon ideges vagyok... Esetleg elverlek... No, állj fel... Idejössz hozzám, amikor hívlak...

VERA Maga... maga...

BICIKLISTA No, és én, mi van? (Anna Petrovnának) Adj alkoholt. Amíg szépen kérem.

SUGÁRDÓZISMÉRŐ (fáradtan) Nem szabad így viselkedni.

BICIKLISTA Sírj csak... nyafogj... Rólad, legényke, majd én gondoskodom.

ANNA PETROVNA Mindjárt... (Elindul az 1. sz. fülkéhez) Egy percet várjon csak!

BICIKLISTA Ez már másképp hangzik! Várok. (Ráver Verára övön alul) Megjárja... rugalmas...

VERA Hagyja abba!

BICIKLISTA (öntetlen nevet) Butuska, örömet akarok szerezni neked. Hálás lesz az érte.

Megjelenik Anna Petrovna. Kezében orvosságos üveg és két mérőpohár. Tölt az egyikbe. Atnyújtja a Biciklistának

ANNA PETROVNA Tessék. Kissé hígított.

BICIKLISTA (beleszagol) Nem család... De kár volt hígítani. (Kiissza, sóhajt a gyönyörűségtől) Hát ez már másként fest.

ANNA PETROVNA (tölt a Sugárdózismérőnek) Igya meg.

SUGÁRDÓZISMÉRŐ Nem kívánom.

ANNA PETROVNA Ez megnyugtatja. Tessék.

A Sugárdózismérő kiissza. A Biciklista már ásitozik

BICIKLISTA Lám, milyen gyorsan előkerült... Jó az árud, doktoroka! Adj még belőle!

ANNA PETROVNA Reggelig elég lesz.

BICIKLISTA (ásítva Verának) Kísérj el, kisanyám!

ANNA PETROVNA Menjen, menjen...

BICIKLISTA Na, tessék. Mintha elfáradtam volna. No, viszontlátásra. És hol őrzöd ezt? (Az orvosságos üveg felé int) Én végigjártam mindent, s nem találtam meg.

ANNA PETROVNA Nem jól kereste... Menjen...

BICIKLISTA Szunyókálok egyet. (Kimegy)

ANNA PETROVNA És magának is már itt az ideje lefeküdni. Mindjárt elalszik.

A Sugárdózismérő beleegyezőleg bólint, lassan fölkel, és bemegy a fülkéjébe

VERA Hát alkoholt szabad?

ANNA PETROVNA Ez nyugtató. Plusz egy csepp alkohol. Néha be kell csapnunk a pácienseinket. Az agresszivitás pedig, az is tünet...

HALHATATLAN (kihajol) Előfordul, hogy megőrülnek... Egy darabig csöndes-csöndes, és egyszer csak őrjöngésbe csap át... Anna Petrovna ezt a tünetet részletesen leírta a disszertációjában, és igen meggyőző példákat hozott fel... Emlékszem rá, hogy az amerikai professzor is megemlített hasonló esetet...

ANNA PETROVNA Talán mégiscsak alszik egy keveset? Holnap nehéz napunk lesz. Lehet, hogy magának is? (Rámutat a mérőpohárra)

HALHATATLAN Nem, ez rossz hatással van a vesémre. Hiszen tudja.

A 3. sz. fülkéből kinéz a Tűzoltó

TŰZOLTÓ Bocsánat, szabad kijönni?

ANNA PETROVNA Miért?

TŰZOLTÓ Megírtam a jelentést. Ahogy kértek. Átszerelném adni.

VERA Hogy érzi magát?

TŰZOLTÓ Köszönöm kérdését. Kialudtam magam, pihenem.

Az ügyeletesszobában megszólal a telefon. Anna Petrovna felveszi a kagylót

ANNA PETROVNA Nem, Ligyiya Sztjepanovna, minden nyugodt... Plazmát és vért mindegyiknek adtunk... Most majd reggel... Nem, mind alszanak, de ez természetes: új hely, nem szokták meg... Egyelőre normális... Feltétlenül felhívom... Jó éjszaka...

TŰZOLTÓ (Verának) Szabad itt magával egy keveset elüldögelnem? És olvassa el, hátha nem úgy írtam meg. (Atnyújtja a papírlapot)

VERA Én magam sem tudom, hogyan kell... (Olvas. Csodálkozva néz a Tűzoltóra) Tehát maga mindent látott?

TŰZOLTÓ Kezdetben csattanás, azután pedig robbanás. És mindjárt a tűz a gépterem tetején. Leadtam a vészjelet, magam pedig felmásztam. Ez úgy harminc méter volt... A tető már lángolva égett. Nézek a reaktorterembe, hát ott olyan éles, vakító tűz. De mi éghetett ott? Semmi sem... De hát akkor megértettem, hogy ez a reaktor aktív zónája. Villámgyorsan lerepültem a tetőről, és az ügyeletesnek azonnal megmondtam, hogy ez nem tűzvész, hanem robbanás! S újra felmásztam, ott voltak már a társaim. Homokkal szórták be a tüzet a tetőn, nehogy a többi blokkra is átterjedjen...

VERA És nem volt borzalmas?

TŰZOLTÓ Ott? Nem... Utána, persze... Igen, őszintén bevallom, most borzalmas nekem... Egészen úgy, mint Afganisztánban.

VERA Maga oda is eljutott?

TŰZOLTÓ Sürgős behívóval. Hiszen az ejtőernyős deszant csapatban szolgáltam... Borzalmas volt az előőrsben. Különösen hajnalban. És a mullah rázendített a kiáltózásra... Borzalmas, mert minden ismeretlen volt. A nyelv, a szokások, az emberek. A hegyek is. Semmi sem volt olyan, mint odahaza. Szokatlan, tehát borzalmas.

Anna Petrovna odalép

ANNA PETROVNA Van barátnőd? Holnap adom át az ügyeletet, fel tudnám hívni.

TŰZOLTÓ Nincs barátnóm. Csak a mama.

ANNA PETROVNA Ó mindent megtud a klinikán. A tudakozóban. Mindent közlünk velük. A rokonok azt hiszik, hogy ti ott vagytok...

HALHATATLAN Hé, tűzoltó, értesz-e a dámajáték-hoz?

TŰZOLTÓ Érték.

ANNA PETROVNA De hiszen én figyelmeztettem: nem szabad érintkeznie! És honnan ez a fürgeség? Azelőtt nem tapasztaltam, hogy...

HALHATATLAN De hát most társaság van itt... Szeretnék együtt lenni velük. Úgy eluntam magam.

TŰZOLTÓ Ki ez?

VERA Halhatatlan.

TŰZOLTÓ Hogyan?

ANNA PETROVNA A páciensünk. Második éve van itt.

HALHATATLAN Négyszáznyolcvannyolcadik napja.

TŰZOLTÓ Tehát túl lehet élni...

HALHATATLAN (Anna Petrovnának) Mindössze két-három játszmát. Hogy kissé megtornáztassuk az elménket. Igaz is, a keresztretjvénybe a „mauzóleum” nem illik bele. A negyedik betű „r”...

TŰZOLTÓ Én szívesen játszom.

ANNA PETROVNA Csak óvatosan.

HALHATATLAN Őt kétszer is „fertőtlenítették”. Egyszer a reaktor tetőzetén, és másodszor az ultraviola függönnyel, az előtérben. Úgyhogy tisztább nálam. Nem veszélyes, minden mikrobát megölték benne. En már egyet-mást megnéztem a szakirodalomban: a távolságot figyelembe véve nála teljes a készlet, beleértve a neutront és...

ANNA PETROVNA (félbeszakítja) Túlságosan kiképezte magát! A dámajátékot nem ellenzem...

Halhatatlan eltűnik a saját fülkéjében

(Tűzoltónak) És nem is szeretnél még senkit sem? Nem volt rá alkalmad?

TŰZOLTÓ Még nem ismertem meg a szerelmet.

ANNA PETROVNA Ismerd meg. Nézd, milyen szép a mi Veránk!

TŰZOLTÓ Igaz, hogy szép! (Mosolyog) És hogy lássak hozzá?

ANNA PETROVNA Már hozzálátál. Most folytasd.

TŰZOLTÓ Egy lánynak virágot kell ajándékozni, és én meg most...

ANNA PETROVNA Legközelebb...

VERA Nélkülem adtak engem férjhez...

TŰZOLTÓ Hát férjné van?... Nos, hát akkor... Belevágok... Maga nagyon rokonszenves, kellemes és gyengéd...

ANNA PETROVNA Ez igaz. Ezt megérezte, mikor Vera a plazmát adta. És a vért.

TŰZOLTÓ Még véraláfutás sem maradt.

Megjelenik Halhatatlan a dámajáték táblájával

HALHATATLAN Ha nincs véraláfutás — ez a legmagasabb színvonalat jelenti! Én annyi női kézen mentem keresztül, hogy össze sem tudom számolni. Itt tehetségre van szükség, hogy véraláfutás nélkül... (Tűzoltónak) Megszoktam, hogy fehérrel játszom, ha nincs kifogása ellene.

Letelepednek a kisasztalhoz. A 7. sz. fülkében villog a fény. Az ügyeletes műszerfalán azon nyomban kigyulad a vörös lámpa és megszólal a csengő

ANNA PETROVNA (Verának) Jöjjön velem! Erős aritmia...

Besietnek a 7. sz. fülkébe

TŰZOLTÓ Mi van ott?

HALHATATLAN Semmi különös. Közönséges aritmia. A maga lépése...

TŰZOLTÓ Rosszul van.

HALHATATLAN De hát ki van itt jól?... Egy, kető... és dámám lesz... Nem, így sehogy sem fog sikerülni... Akar játszani? Semmi izgalom!... „Sugárka” alattomosan támad, de ha ilyen nyilvánvaló — aritmia vagy hányinger —, akkor az orvosok boldogulnak vele. Nálunk itt a legkitűnőbb orvosok vannak!

TŰZOLTÓ Furcsa... Én semmit sem érzek!

HALHATATLAN Nos, hát örvendjen neki!... (Félhangon énekel) „És egy pompás pillanatig éltem...”

A 9. sz. fülkéből megjelenik a Fizikus

FIZIKUS Legyenek szívesek megmondani, honnan lehet itt telefonálni.

HALHATATLAN (félhangon énekel) „A Központi Postahivatalbman, az Arbaton és a pályaudvaron...”

FIZIKUS Bocsásson meg, nem értettem.

HALHATATLAN Megbocsátom... A maga lépése, mester. És ne ásitson... (Félhangon énekel) „Még fogtad a bábút, most hát lépj...”

FIZIKUS Bocsásson meg, hogy félbeszakítom a játékát, de rendkívül fontos nekem. Elvégeztem bizonyos számításokat...

TŰZOLTÓ Innen nem szabad telefonálni. Lehet, hogy nem érti, hogy hol vagyunk?

FIZIKUS Köszönöm. Persze hogy értem, de nem találja túlzottnak ezt a szigorú elszigeteltséget?

HALHATATLAN Nem! Azt tanácsolom magának, hogy adja meg magát.

FIZIKUS (a táblára pillant) Még korai. Nincs kifogása ellene, ha segítek neki?...

HALHATATLAN De van! Ha akarja, iratkozzon fel a következő indulásra.

FIZIKUS Hová?

HALHATATLAN A sorba, és magára is sor kerül... De jobban tenné, ha számításairól informálna bennünket...

FIZIKUS Érdeklí önt?

HALHATATLAN Bennünket a világon minden érdekli! Minden individuum magában hordja a világmindenséget.

FIZIKUS A dolog sokkal egyszerűbb, mint amilyennek látszik. Instabil üzemmódban a reaktort abban az időben éppen leállították, helyi túlhevülés keletkezett — létezik ilyen állapot. Mivel a védelmi rendszert kikapcsolták, a hőmérséklet növekedése elvezetett az első, kis robbanáshoz, amely megrongálta a hűtőrendszert... És itt indult meg egy szerfölött érdekes folyamat: a nyomás növekedett, a víz gőzzé alakult át...

TŰZOLTÓ Láttam a kilövellését. De ilyen azelőtt is történt.

FIZIKUS Ön helyesen vette észre. De azelőtt a védelmi rendszer szabályozta a folyamatot. Most azonban — nem. És ezért a folyamat rohamosan erősödött. A hőfok emelkedésével egyidejűleg gyakorlatilag az összes hűtővíz hidrogénre és oxigénre bomlott szét, és végül...

HALHATATLAN A reaktor szétrepült az ördög öreganyjába!...

FIZIKUS Helyesen jegyezte meg — „szétrepült”, pontosabban, ráomlott a gépterem oldalára és a diametrálisan ellenkező irányba. A pusztítás jellege így megmagyarázható. Ezt a modellt feltétlenül le kell játszani a számítógépeken. Ezért is kell nekem telefonálnom.

TŰZOLTÓ Mindenkit megkértek, hogy írjon jelentést... Egyébként nem tudom, hogy ezt önöknél hogy hívják — nálunk „jelentés”-nek...

HALHATATLAN Nálunk ezt „tudományos dolgozat”-nak nevezik. De miféle — bocsássonak meg a kevésbé irodalmi szócskáért —, miféle gazember kapcsolta ki a védelmi rendszert?

FIZIKUS Erre a kérdésre nehéz válaszolnom. A kikapcsolásról semmiféle szabályzatban nem esik szó.

HALHATATLAN És arról igen, hogy valaki a csúcsporgalomban keresztülhajtson Moszkván, ha nem működik a kocsik fékje?

FIZIKUS Bocsánat, nem értem.

TŰZOLTÓ Azt akarta mondani, hogy ez — öngyilkosság.

HALHATATLAN Egyáltalán nem azt akartam mondani. Hanem azt, hogy ez — gyilkosság! Nem öngyilkosság, hanem gyilkosság... Ön megnyerte a játszmát, mester! (Fizikusnak) Ön következik!

FIZIKUS Köszönöm. De ha megengedi, a szobámba megyek, dolgozom még egy keveset. Részletesebben

meg kell magyaráznom, ha nem lehet telefonon összeköttetésbe lépni velük.

HALHATATLAN Igaza van. S a dámajátékot egyébként is én indítványoztam. De nem titkolom, hogy én mindig szeretném megnyerni a játékot!...

A 7. sz. fülkében a fény egyenletesen ég, nem villog. Kijön Anna Petrovna, Verával a nyomában

ANNA PETROVNA (Verának) Két óra múlva még egy ampullát a ritmuszavar megszüntetésére. Reggel előkészítjük az operációra... (Halhatatlannak) Nincs még itt az ideje? Játszottak és elég.

HALHATATLAN Záró játszma. Revans. Mint a Karpov—Kasparov mérkőzésben.

ANNA PETROVNA Játéktermet rendeztek itt be, mint valami szórakozó- és üdülőkertben.

HALHATATLAN Nyugaton klubok vannak a kiválasztottak számára. A milliomosoknak. Ott találkoznak, politizálnak. Miért ne lehetne nekünk is egy ilyen klubunk? S megfelelő elnevezést kell keresni neki, például: „A halhatatlanok klubja”!

Az 1. sz. fülkében villog a fény. Az ügyeletes műszerfalán működik a jelzési rendszer

ANNA PETROVNA (Verának) Sokkellenes kezelést... Gyorsan! (Beszél az 1. sz. fülkébe)

TÜZOLTÓ Ott is?

HALHATATLAN Nem, ez bonyolultabb. De szintén megszokott dolog... Különben is, menjünk aludni. Úgysem hagynak már tovább játszani. Köszönöm az élvezetes játszmát. Viszontlátásra holnap. (Elindul a saját fülkéjéhez, majd megáll) Te, fiú, menj a fülkébe és fekjüdj le. Kelj föl, ha már nem bírod ki a fekvést. Feküdj, és ne gondoldj semmire. Nem használ neked a gondolkodás... És amikor Verának szabad ideje akad, udvarolj neki. Csinálj terveket. Bármilyeneket. Még arról is, hogyan fogtok együtt élni. A legszebb terveket sződd! Ne fukarkodj a szavakkal, és légy őszinte... Ha pedig játszani akarsz, kopogj be hozzám. Ne félj, én már régen nem alszom, leszoktam róla... És még örülnék is, ha zavarnának — ez azt jelenti, hogy szüksége van rám valakinek...

Villog a 4. sz. fülke fénye. Anna Petrovna kijön az 1. sz. fülkéből, odamegy az ügyeletesasztalhoz. Villog a 6. sz. fülke. Anna Petrovna kinyitja a telefont. Társcsáz

ANNA PETROVNA Általános gyülekező... Úgy látszik, elkezdődött!... Én magam sem gondoltam, hogy ennyire gyorsan... De mi Verával már nem tudunk megbirkózni vele...

Villog az 5. sz., majd a 6. sz. és 2. sz. fülke fénye. A színpad fokozatosan sötétségbe borul, a háttérben az élesvörös fény egyre erősebb

TÁJÉKOZTATÁS RÁDIÓN (Férfihang) ...Tudniuk kell, hogy a radioaktív sugárzás csupán azoknak árt, akik két-három kilométernél közelebb vannak a nukleáris robbantáshoz. Miután megpillantották az éles villanást, a lökéshullám néhány másodperc alatt éri el önöket. Ez elegendő idő arra, hogy elfoglaljanak egy közeli fedezéket, vagy végső esetben — lefeküdjének a földre...

3

A következő nap reggele. Folyik a reggeli eligazítás. A hallban ül Szergejev, Ptyicina, Anna Petrovna, Vera és Ljubov. Halhatatlan, szokása szerint, hallgatózik a fülkéből

SZERGEJEV Minden világos, mindazonáltal az elfogadott rendet nem változtatjuk meg. Öné a szó, Anna Petrovna.

ANNA PETROVNA Az 1. számú beteg — kielégítő állapotban van, a hőmérséklete normális, pulzusa stabil... A 2. szám...

PTYICINA Hagyd, Annuska. Semmi váratlan dolog

nem történt — és ez a legfontosabb. Megbirkózunk a feladattal, Lev Ivanovics. Megbirkózunk. És ennek örülök. Nos és tovább — program szerint. Ismételt vérátömlesztés plusz intenzív terápia...

SZERGEJEV Nem fáradt el, Ligijja Sztjepanovna? Mégiscsak majdnem egész éjjel talpon volt... Ne helyettesítsük talán?

PTYICINA Kivel? A „dísznövények” közül valakivel? De hát azok egyelőre a sejtek színvonalán dolgoznak...

SZERGEJEV De kedves Ligijja Sztjepanovna, miért beszél így?

PTYICINA Régen mondom neked: gondold a jövőre, gondolkozz! A státus úgy megduzzadt nálad, felpuffadt, mintha keleszténék, a harmadik emeleten pedig takarékoskods! Hányszor mondtam neked: ne felejtkezz meg rólunk. Mi csak ideig-óráig vagyunk csöndesek!... Hát most aztán itt az ideje... Most majd botanikusokat küldesz ide nekünk? De hát az ő idegcskéik nem olyanok, szeretik a nyugalmat.

SZERGEJEV De mi most, Ligijja Sztjepanovna, nem vagyunk az értekezleten.

PTYICINA Neked én ott is megmondom a magamét. És nem fogsz nyugdíjba elküldeni, ezt én neked egyenesen a szemedbe mondom!... Nem sikerül!

SZERGEJEV De hát eszem ágában sem volt...

PTYICINA Ti, főnökök, ravasz népek vagytok. Szívélyesen beszéltek, a dolgokat azonban szeretitek egymás közt szép csöndesen, megfontoltan elintézni... surrogás-burrogás, és aztán kiderül, hogy ez a kollektív vélemény. Ki vett el tőlem a múlt évben két fizetett állást?! Nyugtatgattak, mondták, hogy minden rendben van, figyelembe vesszük az ön véleményét, de végül az első emeletre két főnököt is elhelyeztek... Tudom, hogy kinek a lányát juttattad jó állásba. Sajnos, késő volt, amikor megtudtam...

SZERGEJEV No, hibáztam, bevallom.

PTYICINA Ez az, amivel mindig megnyersz engem — szeretem, ha valaki bevallja a hibáját. Ravasz vagy te, Lev Ivanovics. De más is melletted szól — aranykezű van. Felbecsülhetetlenül értékes lennél, ha nem akarnál mindenáron főnök lenni. Itt van a te helyed, a harmadik emeleten. És már akadémikus lennél régen, de nem tudománnyal tömőd tele a fejedet, hanem a különböző rangok közötti kölcsönösségek ismeretével. És hányan vannak azok! Igen, és milyen gyorsan cserélgetik őket!

SZERGEJEV Valami mintha most a filozófálgatáshoz vonzaná, Ligijja Sztjepanovna.

PTYICINA Elfáradtam, és ezért fecsegek annyit.

ANNA PETROVNA Hát akkor én itt maradok... Én nem fáradtam el nagyon.

PTYICINA Boldogulok vele magam is. Pihenj. És a lányok is segítenek. Igaz is, hárman voltak... Hol a harmadik?

LJUBOV Nagyezsda nincs itt. Elutazott.

SZERGEJEV Hogyhogy elutazott?

LJUBOV Éjszaka összecsomagolt. Azt mondta: „Nem bírom!” — és kiment a pályaudvarra.

PTYICINA Vajon a sugárzástól ijedt meg?

LJUBOV Igen, azt mondta: „Én még szülni akarok, de itt...”

PTYICINA És te miért maradtál? Talán nem akarsz szülni?

LJUBOV Akarok.

PTYICINA Miért maradtál?

LJUBOV Valakinek maradni is kell.

SZERGEJEV Ezzel a Nagyezsdával majd én tisztázom a dolgot. Minden okmányom nálam van. Írok a főnököknek.

PTYICINA „Í-rok!” A lánynak nem volt elég bátorsága. Jó, hogy elutazott. Ha már úgy megijedt... Ne tedd tönkre az életét... A rémület, mint a rozsdá, gyorsan elpusztít mindent. (Verának és Ljubovnak) Így hát: lányaim, ha félték, utazzatok el. Boldogulunk nélkületek is. (Szergejevnek) És visszatartani, sőt megfenyegetni őket nem kell! A sugárzás — valóban elpusztító dolog. Bárkit megijeszthet. Engem, de még téged is megijesztett, de mi elfelejtkeztünk róla, és azért is dolgozunk itt... Elcsíplek benneteket, lányok, ha megszöktök.

HALHATATLAN (*kidugja a fejét*) Nagyezsda megszökött... eltűnt... elpárolgott... itt hagyott bennünket... Hogyan élünk ezután nélküle?!*

PTYICINA Kukucs, kisfiú! Hogy aludtál?

HALHATATLAN Almok nélkül múlt el az éjszaka. Ma éjjel — ébren álmodoztam.

PTYICINA Számítok rád. A kollektíva erkölcsi-politikai légkörének kialakításában. Te vagy a mi legfontosabb gyógyszerünk.

HALHATATLAN Bizhat bennem. Az első dómajátszmat lefolytattam.

PTYICINA Van még dominó, sakk, keresztrejtvény... és még mi van?

HALHATATLAN Csalogányok és betyárok!

PTYICINA Elég! Kérem, csukja be az ajtaját! Maga, kisfiú, már mindenből cirkszt csinál...

HALHATATLAN Megszoktam, hogy önnek, Ligyija Stepanovna, feltétel nélkül engedelmességek... (*Visszahúzódik a fülkéjébe*)

PTYICINA Ó ma valóban a mi legfontosabb gyógyszerünk...

VERA Én itt maradok. A városban senkim nincsen, semmi tennivalóm. Alszom néhány órácskát a pihenőszobában és segítek önöknek.

PTYICINA Köszönöm.

SZERGEJEV S van még valami. Tizenkettőkor idejön az ügyész... (*Látja Ptyicina értetlen pillantását*) Voltaképpen — nálunk ez az első reaktorszerencsétlenség. Az ügyész siet. Szüksége van a közvetlen megfigyelők beszámolójára, és fél elkészni... Nem tudom megtagadni a kívánságait.

PTYICINA Csak azokkal engedem meg a beszélgetést...

SZERGEJEV Persze, persze... Most búcsúzom... (*Az ajtóhoz indul*) Benézek tizenkettőkor... Addigra megkapom az adatbankból a választ a csontvelő-átültetéssel kapcsolatban. Minden páciensre vonatkozólag. Még kapcsolatba kell lépnünk a donorokkal.

PTYICINA Várni fogom. De már sietnünk kell. A 7. és 4. számú páciens miatt nagyon aggódom.

SZERGEJEV Az ő donorokról tizenkettőkor hozok hírt. Holnapra kitűzöm az operációkat. Ön fog nekem asszisztálni vagy én önnek?

PTYICINA Kezdje el ön. Szeretem a szép munkát, és a műtőben mindig el vagyok öntől ragadtatva. Nos, a következő sorozatot én magam...

LJUBOV (*ijedten*) A következő?

PTYICINA Ezután, lányom, mindennap operálni fogunk, szabadnap nélkül... Ilyen a munkánk.

Szergejev kimegy. Kláva néne jön ki a fülkéjéből

KLÁVA NÉNE A kunyhóba kellene mennem... Daskát nem fejték meg.

LJUBOV Nem szabad idegeskednie. Ott vigyáznak mindenre.

KLÁVA NÉNE A tyúkokat sem etették meg.

LJUBOV Maga egészen egyedül él?

KLÁVA NÉNE Daskával. És nem fejték meg. Itt semmi hasznomat nem veszik...

LJUBOV Minden rendben lesz, menjünk, pihenjen...

KLÁVA NÉNE Daskát meg kell fejni... Kiszárad a tőgye... Belepusztul a Daska.

LJUBOV (*vezeti a fülkéjéhez*) Felhívom őket... Megkérem, hogy fejjék meg. Feltétlenül telefonálok.

KLÁVA NÉNE És a tyúkokat is etessék meg. A mag az éléskamrában van... Daska megbetegszik. Nekem nincs senkim. Öreg és beteges már, de tejet ad nekem. Majdnem egy vödörrel naponta. Kérjed meg őket, kislányom... Etetni és itatni kell — nem tudom, lehet-e? Hallottam... hogy az üröm megfeketedik... és a folyókban keserű víz folyik... Ó, valahogy már nem bírom tovább.

LJUBOV Kérem, feküdjön le egy kicsit.

Kláva néne kimegy

Ligyija Sztjepanovna, telefonálni kell.
PTYICINA Nem kell telefonálni... Nem szükséges...

* Szójáték: a név — beszélőnév, reményt jelent.

LJUBOV Megfeketedik az üröm, megkeseredik a folyók vize... Félrebeszél?

PTYICINA Nem. Apokalipszis. Itt az istent meg az ördögöt is emlegetik.

LJUBOV Hogyan került ide?

PTYICINA A reaktor kilövellése vagy hat kilométeres övezetre kiterjedt. És Kláva néne a kertben ásogott. Hajnal óta. És Daska, a tehene, nem messze tőle legelt. Így mindkettőjüket ott érte a kilövellés... A tyúkokat is... Azok azonban, egyébként, igen ellenállók. Nem tudni, miért, de a számukra veszélyes sugárdózis vagy ötvenszer nagyobb, mint az emberé. Minden élő — ember, fa, fű — elpusztul, de a tyúkoknak annyi meg sem kottyan. Csak nagyon erőszakosak lesznek. Még a nyulakra is rátámadnak. Betörök a fejüket, mint a kondorkeselyűk...

LJUBOV Borzalmas.

PTYICINA Valóban — borzalmas.

LJUBOV Azért mégiscsak telefonálok Daska miatt.

PTYICINA Nem szükséges, lányom. Ne beszélj neki róla... Abban a zónában Daskát és mindenféle állatot megsemmisítettek. Így kellett tenni.

A Tábornok kijön fülkéjéből

TÁBORNOK Nagyon rossz maguknál a víz. Megnevésítettem a fejemet, fésülködöm, és a fésű tele van hajjal... Mérgezett víz, vizsgálják meg.

PTYICINA Igenis.

Az ügyeletesek szobájából Anna Petrovna jön ki

ANNA PETROVNA (*Ptyicinának*) A szobámban leszek. Kissé lepihenek és jövök vissza. Ha valami történik, hívjon fel...

A kijárat felé indul. A Tűzoltó kijön fülkéjéből, odamegy Anna Petrovna-hoz, s valamit csöndesen mond neki

...Igyekszem. Megveszem, amit kért. Vizszontlításra. (*Kimegy*)

TÁBORNOK (*Tűzoltónak*) Ön derék ember!... Ha kikerülünk innen, felterjesztem kormánykitüntetésre. Mindenkit, aki a gépterem tetején dolgozott. És önt feltétlenül.

TŰZOLTÓ A Szovjetuniót szolgálom!... Köszönöm.

TÁBORNOK Nem kell olyan hivatalosnak lenni. Mi, sajnos, most nem vagyunk szolgálatban. Beszéljen egyszerűbben.

TŰZOLTÓ Igenis, tábornok elvtárs.

Megjelenik a Gépkocsivezető

GÉPKOCSIVEZETŐ (*nyújtózkodik*) Azt hiszem, életemben először aludtam ki magamat...

A 2. sz. fülkében a fény kialszik. S a műszerfalon azonnal kigyullad a vörös fény, és megszólal a csengő

PTYICINA (*Ljubovnak*) Gyerünk... Aritmiás a pulzus...

Mindketten bemennek a 2. sz. fülkébe. Sugárdózismérő kijön a saját fülkéjéből

TÁBORNOK Nyugtalan a szolgálatuk.

GÉPKOCSIVEZETŐ És önnek talán nem? Hol a főzőlapot nem kapcsolta ki valaki, hol öngyulladás jelentkezett, hol meg az erdők gyulladtak ki...

TÁBORNOK Az erdők — az baj. Tudod, hány milliós veszteség az naponta? Hatalmas összeget jelent!... Úgy, hogy neked igazad van: a mi foglalkozásunknál veszélyesebb és bátrabb nincsen. Mintha mindig a háborúban lennénk!

A 2. sz. fülkében fokozatosan kialszik a fény. Megjelenik a Fizikus

FIZIKUS Bocsássanak meg, kérem, de a magyarázó feljegyzésekért még nem jött el az elvtárs?
TÚZOLTÓ Még nem.
FIZIKUS Ha időközben valamiért nem lennék itt... akkor, kérem, említsék meg neki a számításaimat. A fülkében vannak a kis asztalon.
TÚZOLTÓ Adja át saját maga...

Halhatatlan jelenik meg a saját fülkéjéből, kimenő-öltönyben, csokornyakkendővel, kalapban. Kezében valamiféle pálcá van, amely nádra emlékeztet. Ügyet sem vetve senkire, fel s alá jár a hallban. Egy ideig mindnyájan értetlenül néznek rá. Halhatatlanon látszik, hogy elégedett, hogy milyen hatást keltett

TÁBORNOK Hát ez miféle... madár?
GÉPKOCSIVEZETŐ Helyi őslakó. Ő mindent tud.
FIZIKUS (Halhatatlanhoz) Bocsásson meg, kérem, mi a véleménye, sokáig leszünk itt?
HALHATATLAN En személyesen már négyszáznegyven-nyolc napja...
GÉPKOCSIVEZETŐ És miért nincs kórházi ruhában?
HALHATATLAN Politikai nevelő munkát végzek.
TÁBORNOK Kivel?
HALHATATLAN A kollektívával. Sajnos, nincs mindenki jelen.

Biciklista kijön a fülkéjéből

BICIKLISTA Hol az a frufus hajú szépasszony, aki itt volt? És az a néni, az idősebb, a doktor?
HALHATATLAN Anna Petrovna kandidátus, és Vera orvogyakornok. Jelenleg pihennek... a nehéz szolgálat után.
BICIKLISTA Hát ez a kakas meg kicsoda?
HALHATATLAN A szemtelenségre és tapintatlanságra fegyelmезetten kell reagálni. Én egyszerűen nem is veszek róla tudomást.
BICIKLISTA Majd egyszer jól nyakon váglak, s észreveszel.
TÁBORNOK Nem kell gorombáskodni!... A maga arca valahogy ismerős nekem. Hol találkoztunk?
GÉPKOCSIVEZETŐ És én is ismerem. Már láttam.
BICIKLISTA (aggódba) Tévednek, polgártársak. Nem vagyok idevalósi. Egészen véletlenül csöppentem a társaságukba. (Sietve visszamegy a fülkéjébe)

A 2. sz. fülkében kialszik a fény. Sötét van. Megjelenik Ptyicina, fáradtan bemegy az ügyeletesszobába, az asztalhoz ül és ír. Halhatatlan utánamegy

HALHATATLAN Mi történt, Ligijja Sztjepanovna, baj van?
PTYICINA Vége.

Halhatatlan leveszi a kalapját, Ljubov jön be. Sír

SUGÁRDÓZISMÉRŐ (kiabál) Nem a-ka-rom! (A fülkéjéhez rohan)
PTYICINA Ljubov, adjon neki nyugtatót...

Ljubov letörli könnyeit. Megy a 6. sz. fülkébe

TÁBORNOK (Fizikusnak) Ezt mind maguk csinálták — fizikusok. Az atomenergiát — a civilizáció jövőjét... Az atombombákat, reaktorokat, atomeróműveket... Jól kiagylták!
FIZIKUS De miért mi?... A reaktor — az maga a tökéletesség, az — csoda! De nem szabad vele úgy...
TÁBORNOK Hogyan?
FIZIKUS Bocsásson meg, kérem, de a reaktorral nem szabad hanyagul... bánni. Nem tűr el mindent. Sokat elbír, de nem mindent. Mint az ember is.
TÁBORNOK Mit akar ezzel mondani?
FIZIKUS Én, természetesen, tévedhetek is, de a számításokból ítélve, a teljes védelmi rendszert kikapcsolták. Tehát volt egy ember, aki parancsot adott a kikapcsolásra.
TÁBORNOK Ki?
FIZIKUS Sajnos, azt nem tudom...
GÉPKOCSIVEZETŐ Valamelyik főnök.

FIZIKUS Lehetséges, hogy önnek igaza van. Mert nincs olyan operátor, aki parancs nélkül, saját elhatározásából ezt megtenné.
HALHATATLAN Bizonyára az erőmű parancsnoka, nem?
FIZIKUS Ilyen magas állású vezető adhat rá parancsot, de tudnia kellene, hogy ez mihez vezethet.

Az 5. sz. fülke ajtaja kivágódik. Az Atomerómű Vezetője jön ki

ATOMERÓMŰ VEZETŐJE Én — az atomerómű vezetője vagyok. És ilyen parancsot nem adtam ki!

A színpad fokozatosan sötétségbe merül. A háttérbe egyre erősebb a vörös fény

TÁJÉKOZTATÁS RÁDIÓN (Férfit hang) ... Ne felejtsek el, hogy a sugárzás szintje, amelyet az atomrobbanás után egy órával állapítottak meg, két óra múlva majdnem kétszer, három órával később pedig — négyszer kevesebb lesz. Kétszer huszonegy óra múlva a sugárzás szintje, valamint az élelmiszerek és a víz sugárfertőzése százszor lesz kevesebb.

Függöny

MÁSODIK FELVONÁS

Visszatérés az első felvonás utolsó perceihez

HALHATATLAN Bizonyára az erőmű parancsnoka, nem?

FIZIKUS Ilyen magas állású vezető adhat rá parancsot, de tudnia kellene, hogy ez mihez vezethet.

Az 5. sz. fülke ajtaja kivágódik. Az Atomerómű Vezetője jön ki

ATOMERÓMŰ VEZETŐJE Én — az atomerómű vezetője vagyok. És ilyen parancsot nem adtam ki!
FIZIKUS De, bocsásson meg, valaki mégis parancsot adott a védelmi rendszer kikapcsolására!
ATOMERÓMŰ VEZETŐJE Nem felelhetek minden örült tettéért!... És hagyjon engem békében — beteg vagyok, nagyon beteg!
HALHATATLAN Azt hinné az ember, hogy közülünk mindenkinek ideális az egészségi állapota.

Mindnyájan hallgatnak

GÉPKOCSIVEZETŐ A földieper hamarosan megérik...
TÁBORNOK Miféle földieper?
GÉPKOCSIVEZETŐ Korai fajta. Édes, szép nagy. Öt rubel egy kiló.
TÁBORNOK És hogy jön ez most ide?
GÉPKOCSIVEZETŐ A feleségem adja el. A kertünk-ből. Hat-hétszáz rubelt is kap érte.
TÁBORNOK Semmit sem értek.
GÉPKOCSIVEZETŐ Ki fog most földiepret venni? Még fél rubelt sem adnak érte! Nem, nem veszik meg.
HALHATATLAN Ez biztos: leégtek a „földieperki-rályok”. És nem csak az erőmű körül, hanem az egész körzetben. Éhség és hideg fenyegeti őket...
GÉPKOCSIVEZETŐ Azok biztos kiviszik. Északra vagy Szibériába. De mi nem tudjuk eladni!
TÁBORNOK Minek neked, nem elég a pénzed?
GÉPKOCSIVEZETŐ Talán százharmincból megél egy család két gyerekkel?...
TÁBORNOK És a prémiumok?
GÉPKOCSIVEZETŐ Tíz rubelnél többre sosem rúgott.
TÁBORNOK Hát miért hallgattál?
GÉPKOCSIVEZETŐ Ott volt a földieper. Meg három almafa, két szilvafa és a körte... igen szép, nagy alakú termett rajta... Nem maradt soha a nyakunkon.
FIZIKUS Én mélyen együtt érzek önnel nagy bajában. Mégis meg kell jegyeznem, hogy a földieper, a zöld-

ségfélék, gyümölcsök és a tej szintén...
 LJUBOV Volt egy Daska nevű tehene...
 FIZIKUS A tejjel még óvatosabban kell bánni. Az egész zónában sugárterhelés van. A radioaktív „szenny” mindenbe belekerülhet — nos, a tehen meg-
 eszi a fűvel együtt... Nem, a tejjel igen komoly a veszély... Ha utána számolunk, akkor minimum fél évig!
 TÁBORNOK A maguk jövődölései, tudós elvtársak, egy lyukas garast sem érnek.
 FIZIKUS Bocsásson meg, kérem, de az ilyen következtetésekkel nem tudok egyetérteni.
 ATOMERŐMŰ VEZETŐJE *(lerázza magáról a döbbséget merevségét)* Igaza van. *(Mutat a Tábornokra)* Hányszor bizonygatták: „Az atomerőművek a legveszélytelenebbek. Az atomerőművek — a teljes biztonságot jelentik.” Ó, hogy mit összevissza nem beszéltek maguk, fizikusok!
 FIZIKUS Bocsásson meg, de öntől hallani ezt...
 ATOMERŐMŰ VEZETŐJE Tőlem vagy valaki mástól, például tőle *(a Tábornok felé bólint)* — egyre megy!
 TÁBORNOK No azért nem, másra ne mutogasson! Ön — az erőmű parancsnoka, önnek kell felelnie a történetekért!
 ATOMERŐMŰ VEZETŐJE És önnek — nem?
 TÁBORNOK Nekem? Én tudom a kötelességemet...
 FIZIKUS Bocsásson meg, kérem, de — sajnos — még sok mindent nem tudunk... Új nemzedék született és nőtt fel, megszokták, hogy az űrbe repülnek és atomerőműveket építenek. És mi, idősebbek, nem tanítottuk meg őket rá, hogy ez veszélyes, igen veszélyes.
 GÉPKOCSIVEZETŐ Az ördög szerényen meghúzódott. Csöndesen ült, és várt, de most előjött. Hát, úgy mondják, ez történt!
 TÁBORNOK Helytelen nézetek, nem a mieink! Cso-
 dálkozom...
 GÉPKOCSIVEZETŐ Minél erősebb az ész, annál gyengébb a lélek.
 TÁBORNOK Káros filozófia!
 LJUBOV *(kijön)* Megnyugodott. De nem alszik.
 PTYICINA *(befejezi az írást, kilép a hallba. Az Atomerőmű Vezetőjéhez)* Ne aggódjon, megtudtam...
 ATOMERŐMŰ VEZETŐJE Sok?
 PTYICINA Sajnos, igen, de nem halálos. Szerencsére, az unokái a kocsiból nem szálltak ki. Így van?
 ATOMERŐMŰ VEZETŐJE Egész idő alatt bent voltak... Én egyedül...
 PTYICINA Ez mentette meg őket. Két-három hónap múlva minden a rendes mederbe terelődik.
 ATOMERŐMŰ VEZETŐJE S azután?
 PTYICINA Nem tudom. Senki sem tudja... Egyelőre. De azt hiszem, hogy náluk rendben lesz minden.
 ATOMERŐMŰ VEZETŐJE Köszönöm. Köszönöm önnek!
 PTYICINA Önmagának köszönje. Hogy a kocsiból nem engedte őket kiszállni.
 ATOMERŐMŰ VEZETŐJE Ostoba történet... Ostoba!

Tábornok olvassa az asztalon fekvő papírlapokat

TÁBORNOK *(Tűzoltónak)* Derék fickó! Kíválóan viselkedtél... De itt pontatlanságok vannak.
 TŰZOLTÓ Ahogy volt, úgy írtam le.
 TÁBORNOK Nem helyes, amit a robbanásról írtál. Azt te nem jelentetted.
 TŰZOLTÓ Megmondtam a városi ügyeletesnek, közérthető nyelven, hogy látom a reaktor aktív zónáját, egészen csupaszon. És még azt is hozzátettem, hogy jelentsék megfelelő helyre. Tudom az utasítást.
 TÁBORNOK Miből döntötted el, hogy robbanásról van szó?
 TŰZOLTÓ A gépterem fölött fekete gömb keletkezett, fölfelé emelkedett.
 TÁBORNOK Tehát a gépterem fölött, de nem a reaktor fölött.
 ATOMERŐMŰ VEZETŐJE *(fáradtan)* Nincs ennek semmi jelentősége...
 FIZIKUS Bocsásson meg, kérem, de ez a megfigyelés rendkívül fontos.
 PTYICINA S én az első robbanáson jelen voltam... A legeslegesén... Fiatal voltam még, egészen fiatal...

Szinte csodálatos, hogy engem küldtek, megbíztak bennem, holott voltak tapasztaltabb orvosok is... A bunkerben voltam. Kurcsatov, Scsolkin, Hariton... Általában mindnyájan... És Berija is... Ő Sztálin nevében felelt a bombáért... S a bunkerben egy ajtó volt, a robbanással ellentétes irányban. Kiszé kinyitva, hogy látni lehessen... Azután, amikor jött a villanás, majd a dörgés, Julij Boriszovics, vagyis Hariton, az ajtóhoz rohant, hogy bezárja — hiszen a lökéshullám következett... Berija azonban megragadta, ölelte, csókolta... Hariton az ajtóhoz akart jutni, de Berija nem engedte... Mindnyájan megdermedtünk az ijedségtől. Végre kitepte magát, s időben sikerült becsuknia az ajtót... Ő, uramisten, miféle butaságokra emlékezem!
 HALHATATLAN Ligyija Sztjepanovna, ez történelem.
 PTYICINA Olyan régen volt, olyan régen, hogy úgy tetszik nekem, mintha nem is velem történt volna.
 FIZIKUS Kurcsatov... Bocsásson meg, ön valóban ilyen nagy embereket ismert?
 PTYICINA Még gyógyítottam is. Néhányat közülük. Sajnos, nem mindig sikerrel... Kérem, mindenki menjen vissza a fülkéjébe. Ljubovval mindjárt hozzáfogunk a munkához. Sajnos, lesz, akinek újra vérátömlesztést kell adnunk. Remélem, nem félnék?
 TÁBORNOK Ha szükséges...
 TŰZOLTÓ Vera hamarosan visszajön. Megvárhatom őt?
 PTYICINA Most nincs idő a várakozásra.

A színpad fokozatosan sötétségbe merül. A messzeségben — úgy, mint azelőtt — éles vörös fény

RÁDIÓ *(Férfihang)* ... Az atomtámadás fenyegető veszélyéről a rádió, televízió és a sajtó rögtön tájékoztatja a lakosságot. Bárhol is tartózkodnak, városban vagy faluban, ezt a közlést hallva, azonnal tegyék meg a szükséges védelmi intézkedéseket. Emlékezzenek! Ilyen körülmények között minden perc drága! Mindenekelőtt lássák el magukat és családjukat a védekezés egyéni eszközeivel. Készítsenek tartalékot élelmiszerből, vízből, és vigyék magukkal a házipatikát, amelyben feltétlenül legyen hőmérő, szalmiákszesz, jód, kötszer, vatta, különféle antibiotikumok és más gyógyszerek...

4

Dél. A 6. sz. fülke fénye villog. A hallban senki nincs. Megjelenik Anna Petrovna. A 3. sz. fülkéhez megy, kopog. Tűzoltó kidugja a fejét

ANNA PETROVNA Ahogyan kérte, egy szál rózsá. Piros...
 TŰZOLTÓ Nagyon köszönöm. Feltétlenül megadom a tartozásomat...
 ANNA PETROVNA Ugyan már...
 TŰZOLTÓ És Vera?
 ANNA PETROVNA Mindjárt jön. A távírdába sietett. Most közli a családjával, hogy egy ideig Moszkvában marad.
 TŰZOLTÓ De ha ő... ő biztosan visszajön? Lehet, hogy úgy, mint Nagyezsda?
 ANNA PETROVNA Innen mindjárt elmenekülnek vagy... soha. A nők, persze. A férfiak, sajnos, nem mind bírják ki.
 TŰZOLTÓ Én kibírom. Mint ő. *(Halhatatlan fülkéje felé bólint)* Szavamat adom, hogy kibírom...
 ANNA PETROVNA Hiszek benne.
 HALHATATLAN *(kihajol)* Én meg, Anna Petrovna, már nagyon vártam magát, hiányzott nekem. Tudja meg, hogy mostantól fogva mindig hiányozni fog nekem! Követem a fiatal nemzedék példáját! Ők beleszerettek egymásba, hát én nem tehetem ugyanezt?
 ANNA PETROVNA Köszönöm, lelkem. Hidd el, hogy ez nagyon jólesik nekem.
 HALHATATLAN Ezután csak gyöngéd szavakat mondunk egymásnak. Mint Trisztán és Izolda!
 ANNA PETROVNA Tudomásul vettem, kedves Rómeóm!... De mindenekelőtt gyerünk, megvizsgáljuk és meghallgatjuk. Valahogy mintha el is felejtettünk volna rólad...

HALHATATLAN Van elég időnk.

ANNA PETROVNA Ne vitatkozz, gyorsan a fürkébe, és vetközz le.

HALHATATLAN Ilyen sebtiben? Én csak hozzáfogtam, hogy beleszeressek magába, ez az első lépés, a szerelem később jön, és maga rögtön: vetközz le...

ANNA PETROVNA Micsoda szemtelen fickó lett belőled! A megelőzésre, és azért, hogy valami bolondságot ne csinálj, mindjárt kapsz néhány injekciós-kát...

HALHATATLAN Beismerem bűnösségemet, egyetlenem! Csak olyat nem kérek, ami megnyugtatja a szervezetemet, nincs rá szükségem. Hadd lángoljon!

ANNA PETROVNA (a fürkéhez megy) Mindjárt lehűtöm.

Szergejev és az Ügyész lép be

SZERGEJEV A lehetőség szerint, kérem, tapintatosan... Tele vannak most feszültséggel. Ön is megértheti.

Megjelenik Ptyicina

PTYICINA A beszámolóik az asztalon vannak. A 9. sz. fülke betege nagyon sokat írt.

ÜGYÉSZ Én majd itt oldalt leülök és megnézem. Ne törődjenek velem.

PTYICINA Az 1. sz., 5. sz., 8. sz. fülkéből — nem írtak. És a 2. sz. fülke betegének nem volt rá ideje, meg talán nem is tudott írni.

ÜGYÉSZ Nem baj, ez elég.

Fogja a papírlapokat. A 3. sz. fülkében ki-kialszik a fény. Ptyicina hosszan néz a műszerfalra, sóhajt és lassan Halhatatlan fülkéjéhez megy

SZERGEJEV Az átültetéshez... Majdnem mindnek találtunk donort. Az 5. sz. beteget kivéve...

PTYICINA Később.

Eltűnik a fülkében. Megjelenik Ljubov

ÜGYÉSZ (Szergejevhez) Beszélhetek az operátorral?

Szergejev kérdően néz Ljubovra

LJUBOV A 7. sz. beteggel lehet. Kihívom.

Sugárdózismérő kukucskál ki. Észreveszi, hogy Ljubov a szomszédjához készül bemenni

SUGÁRDÓZISMÉRŐ Kijön?

LJUBOV Fekszik, hallgat, a falat nézi.

SUGÁRDÓZISMÉRŐ Hívd ki, kedves. Meg kell neki mondanom, hogy nem tudtam, voltaképpen mennyi. Azt hittem, kevesebb, s közben kétszáz volt...

ÜGYÉSZ Hol volt kétszáz?

SUGÁRDÓZISMÉRŐ (felélenkülve) A transzformátoroknál. De az összes műszer elszállt. Gondoltam, hűsz — nem több.

ÜGYÉSZ Önöknek nem volt tartalék műszere?

SUGÁRDÓZISMÉRŐ Műszerek? Hát honnan... Azok, amelyek voltak, foltozottak-toldozottak, mind vagy harminc éve használatban...

ÜGYÉSZ De hiszen az erőmű új, mindössze tízéves.

SUGÁRDÓZISMÉRŐ Rajtunk nem múltott... A mi felszerelésünk valamelyik raktárban elfeküdt. És hogy ne kelljen leírni — hát elküldték nekünk.

SZERGEJEV Ez valahogy nem hihető.

SUGÁRDÓZISMÉRŐ Boldogultunk vele, míg baj nem volt. Foldozgattuk, és vigyáztunk. Nem kellett kapkodni. Rend viszont, az volt nálunk! Hányszor jöttek bizottságok, ellenőrzésre, egészen Moszkvából. Nálunk mindig rend volt. Egyetlenegyszer sem fordult elő a megengedettnél nagyobb sugárzás, mert állandóan ellenőriztünk mindent... Nem hittük, hogy elszállhat...

ÜGYÉSZ Tehát maga is azt tartja, hogy robbanás? Saját maga is látta?

SUGÁRDÓZISMÉRŐ Így beszélük. Magam nem láttam.

Megjelenik az Operátor és Ljubov

OPERÁTOR Én azonban láttam!

SUGÁRDÓZISMÉRŐ Én nem tudtam, elszállt...

OPERÁTOR De hagyj már fel a számlálóddal! Te nem tudtad, én meg tudtam. Láttam az átizzott grafitot. A reaktorterm padlóján darabokban. Olyan éles kékek voltak és világítottak. (Sugárdózismérőnek) És a te számlálóid nélkül is nyilvánvaló, hogy az nem hűsz, nem is kétszáz, hanem majdhogynem ezer röntgen lehetett!

SUGÁRDÓZISMÉRŐ Láttad, tudtad és visszamentél?

OPERÁTOR A transzformátorok minden bekötése elszállt. És áram nélkül — rosszul áll az ügyünk. Se-hogy se tudod lehűteni, hát azért mentem vissza. A fiúknak megmondtam, hogy ne üssék bele az orrukát!...

SUGÁRDÓZISMÉRŐ (Ügyésznek) Tanulói vannak a Műszaki Szakközépből. Mindig sokat vesződött velük. Átnevelte őket.

OPERÁTOR Nagy lármát csaptak. Rájuk kellett ripakodnom. És hazazavartam őket...

ÜGYÉSZ Tehát tudta...

OPERÁTOR Hogyne tudtam volna? Az atomerőműben vagyok az első kapavágás óta. Én is építettem az erőművet. Majd ott maradtam dolgozni a negyedik blokknál. Sokan voltak így... Jó blokk volt... Nagyon jó...

Megjelenik a Fizikus

FIZIKUS De a védelmi rendszert kikapcsolták!

OPERÁTOR Nem láttam. Nem rám tartozik. (Ügyésznek) És ez a pápaszemes szintén ott ült (a Fizikusra mutat) a reaktornál. Mondom neki: „Fuss!”...

FIZIKUS Bocsásson meg, de hiszen maga is...

OPERÁTOR Nálam a transzformátorok bedöglöttek. Működésbe kellett hoznom.

FIZIKUS Én sem mehettem el. A hőfokot mértem. Tudtam, hogy senki sem méri meg, csak én. A reaktor melegedett, fontos volt megfigyelni a folyamat dinamikáját... Hogyan mehettem volna el?

ÜGYÉSZ Voltak, akik elmentek...

FIZIKUS Bocsásson meg, de én erre nem emlékszem. Azután mondták, hogy elvittek. Ott estem össze. Eszméletlenül. Bocsásson meg.

ÜGYÉSZ (Operátorhoz) És ön?

OPERÁTOR Magam mentem el. Bekötöttem a transzformátorokat, és elmentem. Nem volt ott többé semmi tennivalóm.

A 3. sz. fülkében kialszik a fény. Onnan jön ki a fáradt Ptyicina. Valahogy furcsán néz mindenkire, de senki sem törődik vele. Odamegy Szergejevhez, megfogja a könyökét. Az mindjárt megért mindent. Mindketten bemennek az ügyeletesszobába

ÜGYÉSZ (Fizikusnak) Megnéztem a számításait, de becsületesen bevallom, nem nagyon értettem meg.

FIZIKUS Adja át a specialistáknak. Ott minden egyszerűen és érthetően van leírva. A legfontosabb az ön számára: megtudni, ki kapcsolta ki a védelmi berendezést.

HALHATATLAN (aki hallgatta a beszélgetést, most kidugja a fejét) Ki kapcsolta ki? Kicsoda? A védelmi berendezést a rendszer kapcsolta ki — a felelőtlenség rendszere.

ÜGYÉSZ Majd tisztázzuk... (Fizikusnak) Nem tartóztatom tovább.

OPERÁTOR Szabad kérdezni? Mikor evakuálták a várost?

ÜGYÉSZ Vasárnap — nappal. Nagyon gyorsan. Mindössze két és fél óra alatt. Vagy ezer autóbust küldtek ide, és mindenkit elvittek.

OPERÁTOR És miért nem jelentették be azonnal rádión a szerencsétlenséget? Egy óra alatt akár gyalog is elmehtettek volna...

ÜGYÉSZ Várták a kormánybizottság érkezését.

OPERÁTOR Minek? Az talán — másképp tudott volna határozni? Minek kellett várni?

ÜGYÉSZ Senki sem tudott dönteni.

OPERÁTOR Nem tudott vagy nem akart?
 ÜGYÉSZ Nem döntött...
 OPERÁTOR Hát ön kérdezze meg tőlük: miért nem döntöttek? Miért bennünket kérdeznek ki?
 ÜGYÉSZ Megkérdezzük. Feltétlenül megkérdezzük.
 OPERÁTOR Sajnálom, hogy a választ nem hallhatom... Elmegyek a fülkémbe, ha már nincs rám szükség. (Sugárdózizmérőnek) Te meg mondd meg neki, hányszor kérted, hogy új felszerelést adjanak!
 SUGÁRDOZIZMÉRŐ Négyyszer.
 OPERÁTOR De mi csak sietünk mindnyájan, rohannunk, kötelezettségeket vállalunk magunkra, hogy... úgy mond, három hónappal, valamint két nappal a betervezett időpont előtt elvégezzük a munkát, ő meg négyyszer kérte a számlálót, de ott fent senki sem sietett. Mert a főnökök kérését mi mindig teljesítjük... Miért van ez így? Ha őket kéri — hallgatás, ha bennünket — hurrá! — és előre!
 ÜGYÉSZ Három hónap? Ön most arról beszél, hogy a blokkot üzembe helyezték?
 OPERÁTOR Pontosan. Most aztán el akarják hallgatni a robbanást. Nem képesek tisztázni, hogy mi történt a reaktorral. Az építők onnan a munkagödörből úgy kirepültek, mintha rakétából lőtték volna ki őket, azért, hogy korábban át lehessen adni. Ott, a reaktor alatt, nem csupán betontömbök fekszenek, de, ha keresnénk, egy-két exkavátort is találhatnánk. És mindezt a jelentésért és a prémiumért... Kinek van ilyen felgyorsításra szüksége? Ez ugyanolyan, mint ha a gépkocsikat a városban óránkénti száz kilométerrel engednék hajtani, hadd nyomjanak agyon mindenkit, mert csak az a fontos, hogy minél gyorsabban hajtsanak!...
 ÜGYÉSZ A két nap — a reaktor volt?
 OPERÁTOR Megígérték, hogy az ünnepek után rögtön elérik az üzemi teljesítményt. Két nappal a tervezett időpont előtt. Mindenhol felajánlásokat várnak tőlünk... De hát mik vagyunk mi... cirkuszi bohócok?
 FIZIKUS Hát ezért kapcsolták ki a védelmi rendszert.
 OPERÁTOR Amit nem tudok, azt nem tudom. De a negyedik blokkért valóban kár — jó gép volt. Jobb a többinél, és mégis éppen ezt érte a csapás... Szerecsétlenség a vegyiművekben — százzámra pusztulnak ott az emberek, lezuhanak a repülőgépek — szintén, és a földregégek? Egész városok — romokban... Még az úrhajók is felrobbannak a startnál... Az úr, az atom és a kémia századában...
 HALHATATLAN (kinéz a fülkéjéből) Ez nem az atom százada, hanem a katasztrófáké!
 OPERÁTOR Kár, de most már mindenki annak fogja tartani. Kár! A mi reaktoraink a legmegbízhatóbbak... De megyek már, valahogy nem jól érzem magam...
 ÜGYÉSZ Köszönöm önnek. Tisztázzuk a dolgot, és felelősségre vonjuk a bűnösöket!
 OPERÁTOR Adja isten. Akkor volt értelme annak, hogy nem menekültem el. De ha nem — hiába pusztulunk el. (Kifelé indul)
 FIZIKUS Kérem, nekem határozottan támogatnom kell az elvtárs véleményét! Ennek a tragédiának a tanulságai a legfontosabbak! És nekünk le kell vonnunk a tanulságokat. Hatalmas a kísérleti anyag — minden területen.

Tábornok kijön a fülkéjéből. Hallgatja a beszélgetést

ÜGYÉSZ Kísérleti?
 FIZIKUS Bocsásson meg, lehet, hogy nem jól fejeztem ki magam. De az emberiség történetében még nem volt ilyen tapasztalat: robbanás a reaktorban és a robbanás következményei. Nincs kizárva, hogy egyetlen eset. Helyesebben, első. Úgy kellene, hogy az utolsó is legyen. Ennek érdekében — tanulmányoznunk kell minden paramétert. Tudományosan, technikailag, pszichológiailag. Komplex kutatást kell végeznünk. Nem formálisat, hanem lényegit, mindenre kiterjedőt!
 ÜGYÉSZ És Hiroshima és Nagaszaki? Ott is valami hasonló történt...
 FIZIKUS Nem szabad, bocsásson meg, összehasonlítani.

Ott minden elpusztult. Egyszerre. A lökéshullámtól és a hőhatástól... És a sugárbiológiáról az amerikaiak mindaddig nem minden adatot tettek közzé. Ők rögtön szigorúan bizalmasnak minősítették az erre vonatkozó tanulmányokat... Most itt más a helyzet. Itt elhangzott: az atom ördöge kiszabadult. Igen, ez történt! Azt hittük, hogy mi, fizikusok, mindent tudunk róla, de, bocsásson meg, tévedtünk. Ez azt jelenti, hogy tanulmányoznunk kell. Higgye el, a tapasztalat felbecsülhetetlen értékű. Igen, borzalmas, igen, kegyetlen, de felbecsülhetetlen az értéke.
 ÜGYÉSZ Még egy kérdésem van. Tudomásom van róla, hogy ön nem tartozik az erőmű munkatársai közé, igaz ez?
 FIZIKUS Moszkvából jöttem. A reaktorkutatási tudományos intézetből. Kiküldetésben voltam az atomerőműnél. Szükség volt rá, hogy a reaktor karbantartási leállításkor ellenőrizzük a vezérlő védelmi rendszereket...
 ÜGYÉSZ És itt maradt a robbanás után?
 FIZIKUS Bocsásson meg, de ismétlésre kényszerülök: tudnunk kellett a hőfok növekedésének karakterisztikáját. Hiszen azután a reaktor gyakorlatilag ugyanolyan séma szerint hűl ki. Kivülem senki nem volt ott... Hogyan mehettem volna el?
 TÁBORNOK Elmentek. Én láttam.
 ÜGYÉSZ Sőt menekültek... Körül sem nézve.
 FIZIKUS Bizonyára nem volt rájuk ott szükség. Hát ez minden.

Ptyicina lép most a Fizikushoz

PTYICINA Öt most elviszem.
 ÜGYÉSZ Köszönöm. És sok szerencsét!
 FIZIKUS A számításaimat feltétlenül adja át. Tudom, hasznukat lehet venni.
 ÜGYÉSZ Még ma...
 FIZIKUS Nagyon köszönöm. (Ptyicinához) Eldöntötték?
 PTYICINA Lev Ivanovicsal és Ljubovval együtt egy kicsit varázsolunk. A donor nagyszerű, pirospszógiás...
 FIZIKUS Köszönöm... S még valami: az enyéimnek, vagyis a feleségemnek és a fiainak egyelőre semmit se mondjanak. Ők is fizikusok, rögtön mindent megértenek. Feleségem — a mi intézetünkben, a fiam — atomtengeraltjárón dolgozik... Nem tudják, hogy én ott voltam...
 PTYICINA De...
 FIZIKUS Hadd tudják meg később, azután... Tudjanak meg mindent, ami történt. És az én számításaimról is. Büszkék lesznek rá... A fizika történetében én voltam az első, aki ilyen számításokat végzett. Nem lesz nekik olyan keserves...
 PTYICINA Ön téved...
 FIZIKUS Bocsásson meg nekem, de én mégiscsak ragaszkodom a kérésemhez...

Kimennek a 9. sz. fülkébe

TÁBORNOK Egész idő alatt a robbanásról beszélnek, de én, képzeljék el, én kételkedem benne, hogy az volt. Erős tűzvész — az más...
 ÜGYÉSZ Nos, például az ön beosztottja is azt írta: „Láttam az aktív zónát.”
 TÁBORNOK Az érzelmek, erős felindulás. Mindig figyelembe kell venni a jelentést tevő stresszes állapotát, mert amiatt a jelentés bizonyos helyesbítésre szorul.
 ÜGYÉSZ Éppen ezért ön nem tett említést jelentésében a robbanásról?
 TÁBORNOK Mire céloz ön?
 ÜGYÉSZ Az első tájékoztatására, amelyet a köztársaság minisztertanácsának adott... És a másodikra is...
 TÁBORNOK Meg kell magyaráznom...
 ÜGYÉSZ Épp erre szerettem volna önt megkérni.

Feltáru az ajtó. Két munkatárs bevezeti a Biciklistát

MUNKATÁRS Visszahoztuk. Szökni próbált.
 BICIKLISTA Kicsavarták a karomat. Szörnyetegek!

A Gépkocsivezető kinéz a fülkéjéből

TÁBORNOK (Gépkocsivezetőhöz) Gyere ide. Együtt fogunk tanúvallomást tenni. (Ügyésznek) Egész idő alatt mellettem volt. Igazolja, amit mondok.

ÜGYÉSZ En önnek is elhiszem. (Biciklistához) Miért kísérelte meg a szökést?

BICIKLISTA Ha neked tetszik itt, hát maradj. De én jobban szeretnék ott lenni (valahova oldalt mutat), de az őrség itt éberebb, mint a börtönben. Elektronikával vannak felszerelve. Teletömtek mindent készülékekkel, minden sarokban csörögnek...

Bejön Anna Petrovna, odamegy a Biciklistához, megnézi a pulzusát

Rendben. Az első emeletig jutottam le. Es ha nem lett volna az a csörgés... Talán adsz nekem most abból a gyógyszerből, mi? Undorító, de ha más nem tud az ember kicsikarni...

ANNA PETROVNA Most nem szabad. Este megkínálalak vele. (A munkatársaknak) Hagyják itt, elmehetnek. Többé nem szökik meg.

BICIKLISTA Ezt majd meglátjuk...

ÜGYÉSZ (Tábornoknak) Folytatjuk. Először. Az ön aláírása szerepel a negyedik blokk átvételi okmányán.

TÁBORNOK Nem csak a negyedikén. Mindegyikén. Én már tizenöt éve itt dolgozom.

ÜGYÉSZ Igen. És a gépterem átvételi okmányán is.

Az Atomerómű Vezetője kijön fülkéjéből. Leül melléjük, és figyelmesen hallgatja a beszélgetést

TÁBORNOK Természetesen.

ÜGYÉSZ És önt soha senki nem kényszerítette rá, hogy aláírjon egy átvételi okmányt?

TÁBORNOK Komolytalan kérdés. Ha aláírtam, az azt jelenti, hogy egyetérték velem.

ÜGYÉSZ Ismeri ön a tűzvész történetét Bokharában, a szövőgyárban, tizenkét évvel ezelőtt?

TÁBORNOK Olvasókönyvbe való példa...

ÜGYÉSZ Igen vagy nem?

TÁBORNOK Persze hogy ismerem.

ÜGYÉSZ És a gyárat a bajkál—amuri főútvonalon? Mind Bokharában, mind a BAM-on a tetőzetet gyúlékony anyagból készítették. Mindkét objektum hat-hét perc alatt leégett. A bűnösöket elítélték...

TÁBORNOK Igen, de...

ÜGYÉSZ Miért írta alá a gépterem átvételi okmányát, bár tudta, hogy a tetőzetet ugyanabból az anyagból készítették, és ön jól tudta, hogy ennek az anyagnak a felhasználását ipari objektumokon megtiltották?

TÁBORNOK Tiltakoztam... Tájékoztattam a minisztérium vezetőségét.

ÜGYÉSZ És aláírta?

TÁBORNOK De hiszen ön tudja, milyen szinten vették át az erőművet. Az én aláírásom — tiszta formáság! (Rámutat az Atomerómű Vezetőjére) Igaz is. ő szintén aláírta. Mindenki aláírta. Ez csak egy papírdarab. Formáság és semmi több!

ÜGYÉSZ De a gépterem nem látszatra, nem formáságból égett. Hanem úgy, mint a lőpor. A tetőzet megolvadt, az emberek lába belesüllyedt, a tűzoltók életüket veszélyeztették, hogy eloltsák a tetőt. Az a bizonyos tetőt, amelynek használatát már tizenkét éve megtiltották. (Az Atomerómű Vezetőjéhez) Hogyan került az az anyag ide?

ATOMERÓMŰ VEZETŐJE A raktárakban sok van ebből az anyagból... Nálunk pedig lemaradás volt. Hiszen az erőművet az építők a betervezett időpont előtt három hónappal adták át.

ÜGYÉSZ Így ez világos...

TÁBORNOK Mi világos? Mit jelent a mi aláírásunk?... Én nem írom alá — más aláírja... Maga mit akar? Úgy viselkedik, mint egy ma született csecsemő! Vagy ön mindig azt írja alá, ami nem zavarja a lelkiismeretét?

ÜGYÉSZ Jó, hagyjuk ezt... Ön egy óra múlva érkezett a helyszínre.

TÁBORNOK Negyvenhat perccel azután, hogy megkaptam az információt.

ÜGYÉSZ Miért?

TÁBORNOK Hogy miért?... Hogy ott helyben megállapítsam... a tűz eloltásának taktikáját és stratégiáját... hogy biztosítsam...

ÜGYÉSZ Ön kapott értesítést róla, hogy nem csupán tűzvész van, hanem robbanás is történt?

TÁBORNOK Ezt nehéz volt rögtön elhinni... Igen, és ki tétélezte volna fel?

ATOMERÓMŰ VEZETŐJE Valóban, senki...

ÜGYÉSZ Ön továbbította a tájékoztatást a robbanásról a megfelelő helyre? Igen vagy nem?

TÁBORNOK Felhívtam a köztársaság minisztertanácsát. Nekem azt mondták: „A félelemnek nagy a szeme. Foglalkozz a magad dolgával, és a te dolgod — eloltani a tüzeket... És gondoskodj róla, hogy a tüzet minél gyorsabban eloltsák...” És én gondoskodtam.

ÜGYÉSZ Ön három óra múlva közölte, hogy a tüzet eloltották?

TÁBORNOK Igen, közöltem... Egyébként, milyen jögon kérdez ön ki engem? Érdeklődjön azoknál, akiknek jelentettem... Mert én jelentettem!... Jelen tettem!

ÜGYÉSZ Ön kocsin érkezett a reaktor épületéhez. Tudta vagy nem értette meg, hogy a sugárzás miatt ez megengedhetetlen?

A Tábornok hallgat

Tudta vagy nem értette meg?

GÉPKOCSIVEZETŐ A tábornok elvtárs azt mondta nekem, hogy ott veszélytelen. Még ha a reaktor szét is esne, az egész sugárzás belül van, és a betonfalakon keresztül nem hatol át. Így mondta.

ÜGYÉSZ Beszéljünk másról. Miért nem volt a tűzoltóknak védőöltözete? Egynek sem! Az előírás szerint azoknak, akik az erőmű tűzoltóegységében dolgoznak, biztosítani kell a védőöltözetet.

A Tábornok hallgat

ATOMERÓMŰ VEZETŐJE Valószínűtlennek tartották, pontosabban — teljesen kizárták, hogy szükség lehet rá.

ÜGYÉSZ Tehát a védőöltözetet takarékoskodtak.

TÁBORNOK Nem akarok és nem fogok önnek felelni! Nem fogok! Nincs joga engem kihallgatni!...

A Biciklista odamegy az Ügyészhez

BICIKLISTA En vagyok az a bizonyos „Biciklista”.

ÜGYÉSZ No és?

GÉPKOCSIVEZETŐ Eszembe jutott! Köröznek egy veszélyes bűnözőt. Tolvaj. A tett színhelyéről a lopás befejezése után... általában biciklin szeret eltűnni.

BICIKLISTA Pontosan. En vagyok az. Fialat koromban jól hajtottam a bicajom, a kiváló sportoló címre is jelöltek, de azután a lábamat törtem... És az életem is eltört vele együtt... Háromszor elítéltek, leültem, és most szökésben vagyok... En vagyok az a bizonyos „Biciklista”! A városkában két lakást kikapoltam... Kevés pénzmag volt — háromszáz, és egy pár függő... sovány zsákmány. A bicajom hajtottam a hídon, amikor az a dolog, szóval az atomvalami kilövellt. Arról az oldalról kaptak el... Az utolsó cérnaszálat is leszedték rólam, mindent elvettem — úgyhogy nincs bizonyítékom...

ÜGYÉSZ Minek mondja ezt el? Töredelmes vallomás?

BICIKLISTA Hát, ügyész polgártárs, elfoghat engem, de az én betörésem — két lakás megdezmálása — morzsányi, ha összehasonlítjuk azzal (rámutat a Tábornokra), amit ez elkövetett. Az én törvénycikkem — az enyém. De őt mi szerint fogod elítélni, hé?

TÁBORNOK Elhallgass, bűnöző... (Megfordul, bemegegy a saját fülkéjébe)

BICIKLISTA (Ügyésznek) Tessék... (Kinyújtja maga elé mind a két kezét) Vagy láncocskával nem láttad el magad?... Hiszen tudtad, hogy kihez jössz! Ha legalább megijesztetted volna!...

Lassan esik össze. Anna Petrovna felemeli

ANNA PETROVNA Segítsenek!...

A Gépkocsivezetővel és az Ügyésszel együtt bevonzolják a Biciklistát a fülkéjébe. Az Ügyész és a Gépkocsivezető visszajönnek

ÜGYÉSZ (a verítéket törli az arcáról) Tyú, szép kis ráadás...

GÉPKOCSIVEZETŐ Szükségtelenül támadt rá annyira a tábornok elvtársra. Jó ember. Segít, ha megkérem... A lányomat elhelyezte a kórházba... Valószínűleg nem ő a bűnös. Úgy élt, mint mindenki.

ÜGYÉSZ Ó a te életedet... (keresi a szavakat) veszélyeztette, te meg...

GÉPKOCSIVEZETŐ Nekem úgy rémlik, hogy a tábornok elvtárs nagyon kínlódik. Szóval... azért, hogy semmit sem tudott erről az egész sugárzásról... Hiszen én sem tudtam. Nem tanultam... Talán könyveket kellett volna olvasni, okos könyveket, és én meg kémekekről, meg a különféle detektívekről olvastam... A tábornok elvtárs meg — inkább a szerelemről. „A kurtizánok tündöklése és nyomorúsága” vagy „Okini-szan három élete”... Nem a szerelemről, hanem a sugárzásról kellett volna olvasni... De vajon tudja-e az ember, hogy hol esik a fejére a téglá. Ő saját magát sem sajnálta.

ÜGYÉSZ Jóságosak vagyunk. Milyen kár.

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Vajon a jóság — az rossz?
ÜGYÉSZ Meg kell nézni, hogy milyen...

Vera jön be. Körülnéz. Majd óvatosan kinyitja a 3. sz. fülke ajtaját, és bemegy oda

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Én vagyok a soron. Hallgasson ki!

ÜGYÉSZ Mindössze csak néhány kérdésem van. Önnel kapcsolatban úgyis mindent világosan látok. Ön nem volt az erőműben, ugye?

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Nem értem oda. De ott voltam, amikor kezdődött.

ÜGYÉSZ Mindjárt megértette, hogy mi történt?

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Majdnem. Nagy vonalakban.

ÜGYÉSZ És elment?

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Eltávoztam... Értse meg...

ÜGYÉSZ Az unokái egyedül voltak otthon. Tudom.

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE A blokkban folyt a munka... Láttam... Itt a szomszédságban, nyolc kilométernyire lakik az anyósom. Gondoltam, átugrom a faluba, otthagynom az unokákat, és rögtön visszajövök.

ÜGYÉSZ És miért nem mozgósította a várost? Hadd ugrottak volna mind át a faluba... Sőt közelebb, mindössze öt kilométernyire... Gyalog is elmehettek volna... Csak közölni kellett volna rádióon, mindenkinek megmondani... És nem kellett volna egy éjjelt és egy nappalt várni a hivatalos evakuálásig.

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Ez nem olyan egyszerű.

ÜGYÉSZ Beülni a Zsigulijába, felvenni az unokáit, és elhajtani... Egyszerűbb? Hiszen ön a többiekénél jobban megértette, hogy mi történt... Reggel a gyerekek a városban futballoztak. És friss uborkát hoztak fel vidékről, az utcán árulták...

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Nem tudtam visszajönni. Hiszen ön is tudja, mi történt. Önnek bizonyára elmesélték...

ÜGYÉSZ Ostobaság, persze. A kocsit kicsúszott az útestről, és egy helyben forogtak a kerekei. Tizenöt percig nem bírt elmozdulni onnan. Szerencsére, az unokák nem szálltak ki a kocsiból... Igen, tudom. És az úton visszafelé az orvosok is ellenőrizték önt.

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE A „sűrűjébe” kerültem bele. A kilóvétel alá.

Anna Petrovna jön ki. Észreveszi a félig nyitott ajtót a 3. sz. fülkébe. Bemegy oda

ÜGYÉSZ Másról akartam kérdezni. Megnéztem a kárderlapját. Iskola, főiskola. Egyébként ott, a műegyetemen nem volt különleges sikere — olyan közepes

tehetség. A csoportjából mindazonáltal az egyetlen, aki — egy erőmű vezetője lett. A többiek nem tudtak érvényesülni. Mivel tudja ezt megmagyarázni?

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Nem törekedtem. Dolgoztam. Bizonyára másoknál jobban, ezért is léptettek elő. Ne aggódjon — „pártfogóm” nem volt. Apám nem miniszter, az apósom — munkás. Senki sem állt mögöttem. Magam voltam.

ÜGYÉSZ Saját maga, tehát... És miért távolították el állásából az előző erőmű vezetőt, nem tudja?

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Ezt mindenki tudja — botrányhős. Plusz négy megrovás az állami feladatok meghúsvitása miatt.

ÜGYÉSZ Az erőműben tisztelettel beszélnek róla. Sőt szeretettel.

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Tudom, hogy élehetetlennek tartották...

ÜGYÉSZ Természetesen, hiszen távolról sem teljesített minden parancsot! Ellentmondott... Igaz is, a bizonyos negyedik blokk üzembe helyezését is határozottan ellenezte.

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Ezt hadd derítse ki a főnökség. Ott, a minisztériumban nem tudatlanok ülnek. Ismerik mindenütt a helyzetet, nálunk az erőműben is.

ÜGYÉSZ Ön miért nem ellenkezett sohasem? Vagy nem volt rá oka?

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Miért éppen „ellenkezett”? Kértem... irtam... általában dolgoztam, ahogy kell!

ÜGYÉSZ És megrovások nélkül?

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Igen, megrovások nélkül. Vagy ez talán rossz?

ÜGYÉSZ Az ön elődjének négy megrovása volt — és egyetlen komoly balesete sem! Önnek egyetlen megrovása sincsen — és itt a szerencsétlenség!...

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Hát így állunk! Szóval bűnbakot keres? Nem fog sikerülni!

ÜGYÉSZ Valóban, nem lehet megfogni!... Kicsúszik...

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Hiába próbál engem hibáztatni. Én magam is gondolok rá: miért történt ilyesmi? Nem találok rá feleletet... Véletlen, és csak ennyi. Utazzon el más erőművekre, nézze meg, vajon nálunk rosszabb? Nem! Hitelt érdemlően mondhatom — hiszen én sok erőműben voltam... nálunk jobb a helyzet. És hát a minisztérium vándorzászlóját háromszor kaptuk meg, a tervet is mindig teljesítettük... Úgyhogy ne nálunk keresse a bűnösöket! Ne nálunk... Magyarázza meg: miért romlott tíz év alatt az erőműveknek szállított felszerelés minősége? Miért kapunk elavult készülékeket és berendezéseket? Végül miért telik három hónapba, amíg egy javítási igény vagy például azoknak a kapcsolóknak a rendelése eljut a minisztériumba, és ugyanilyen sokáig, amíg visszakerül hozzánk? Ilyen „miértetek”-et én önmek tucatszámra felsorolhatnék, de vajon csak én? Kérdezze meg a vízierőműveket vagy a hőerőműveket — náluk ugyanez a helyzet. És a gépiparban vagy az elektronikai iparban, náluk sem jobb. A sebezhető pont a mi erőművünkénél került elő — mások szerencsésebbek voltak, itt pedig egyszerűen csak szerencsétlenség történt. Talán ön, ügyész léte, hallotta már, hogyan nevezik ki Moszkvában az áruházak igazgatóit? Nem? No, hát én elmondom önnek... Tehát, jóváhagyták az igazgató kinevezését és azt mondták neki: „Tudom, hogy lopni fogsz, de mi nem nyúlunk hozzád. De ne vedd rossz néven, ha azután leültetünk — nálunk, a terv alapján, évente egy igazgatót bíróság elé kell állítani, hogy a közvélemény felháborodását levezzessük... Így hát, lopj addig, amíg a börtönbe kerülés sorrendje elér...” Hát loptak is, hogy a családjukról gondoskodjanak, amíg ők börtönbüntetésüket leülnek, és hogy azután a megélhetésre is jusson.

ÜGYÉSZ Hogyan vezette ön az erőművet ilyen filozófiával?

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Hát miért, vajon egy héttel ezelőtt volt ellenem kifogás? Nem, csak a lehető legjobb vélemények... Ellenőrizheti.

ÜGYÉSZ És mindazonáltal a szomszédos erőmű igazgatója mindenkit riasztott, amikor a sugárzás szintje emelkedett! Azt hitte, hogy nála történt valami...

ATOMERŐMŰ VEZETŐJE Ön maga támasztja alá az én szavaimat! A szomszéd azt gondolta, hogy náia van baj. Nos, én meg nem gondoltam, hogy nálam van!... Hát ez minden. Vizionlátásra. Egyébként, azt hiszem, hogy nem kerül rá sor...

ÜGYÉSZ Én ennek ellenére kívánom önnek...

ATOMERŐMŰ VEZETŐJE Nem, én nem erre gondoltam (a fülkékre mutat). Ha kikerülök innen, úgysem találkozunk. Az állásomból elbocsátanak, ez nyilvánvaló, de hogy bíróság elé állítsanak?! Túlságosan sok embert kell elítélni e miatt a szerencsétlenség miatt... Megindul a láncreakció, és még nem tudni, meg lehet-e állítani... Így hát vizionlátásra!... Igen, és jobb lenne, ha minél gyorsabban elfeledkeznénk erről a szerencsétlenségről... Mindenkinél jobb... Úgy is lesz. Sokaknak, nem csupán nekem, jaj, mennyire nincsen szüksége erre a szerencsétlenségre!... Így bizony nyugtalan élet kezdődött el, s itt a reaktor felrobbant! Mintha direkt, szándékosan történt volna... mint egy szabotázs...

HALHATATLAN (kidugja a fejét) Mindennél könnyebb az imperialista nagytökének számlájára írni a bűnöket!

ATOMERŐMŰ VEZETŐJE (Ügyésznek) Nos, vele is (Halhatatlan felé bólint) beszéljessen. Mindent tud. Hát én most búcsúzom! Jogom van nem válaszolni az ön kérdéseire — várja meg, amíg innen kijutok... (Elmegy a saját fülkéjébe)

HALHATATLAN (Ügyésznek) Nekem csupán egy kérdésem van: ön valóban szeretne eljárást indítani ellene (rámutat az Atomerőmű Vezetőjének fülkéjére) és a többiek ellen? Vagy csak úgy rájuk ijesztett?

ÜGYÉSZ Úgy vélem, hogy egy ilyen eljárás feltétlenül szükséges. Éspedig nyilvános tárgyalást szeretnék!

HALHATATLAN El tudja érni?

ÜGYÉSZ Nem tudom, sikerül-e. De igyekszem.

HALHATATLAN Önnek mindig sikerül megkapni azt, amit akar?

ÜGYÉSZ Nem mindig, de gyakran.

HALHATATLAN Akkor hálás vagyok önnek.

ÜGYÉSZ Köszönöm. De nem mindenre vagyunk képesek.

HALHATATLAN Úgy látszik, ha nagyon akarja...

ÜGYÉSZ Az orvosok sokáig elmaradnak...

HALHATATLAN Műtét... Nehéz megmondani, mikor végződik. És jöjjön el minél gyakrabban. Itt még sok mindent lehet tisztázni...

ÜGYÉSZ Van még két találkozásom a kórházban. Ott sok a tanú. Ki kell kérdezni őket.

HALHATATLAN Ahhoz, hogy a hamuból feltámadjunk, a pokol minden körén át kell mennünk. Csak akkor juthatunk el a tisztítófűzbe.

Az Ügyész kimegy. A 3. sz. fülkéből kijön Anna Petrovna és Vera. Vera sír

ANNA PETROVNA Nyugodj meg! A könnyek már nem segítenek.

VERA (zokogva) A mellén fekszik a rózsza. Félteve szorította magához.

ANNA PETROVNA Neked szánta. Szeretett volna megajándékozni vele.

VERA A postára futottam. Interurbán hívást jegyeztettem elő. Az édesanyjával akartam beszélni, de senki sem felelt. Azt akartam megmondani, hogy a fiával minden rendben van.

ANNA PETROVNA Jó, hogy nem tudtál beszélni vele...

VERA Bocssáson meg, Anna Petrovna, de lehetne még egy keveset mellette lennem, nézнем őt... Az arca nyugodt, mintha...

ANNA PETROVNA Őt már sírba tették. És senki sem láthatja többé az arcát. Ólomkoporsó és betonszarkofág... Másképp nem szabad. Hiszen a test óránként két-három röntgennyit sugárik ki. És néhány évtizedig sugározni fog... Nem szabad...

Az 5. sz. fülkében villog a fény

Gyorsan! És töröld le a könnyeket! A fülkébe mosolyogva kell belépni! Várják a mosolyodat, várják... Gyerünk, kislányom...

Villog a fény a 8. sz., 6. sz. és 4. sz. fülkében. A színpad mélyén éles vörös fény — a grafit még egyre ég

TÁJÉKOZTATÁS RÁDIÓN (Férőhang) ... Az evakuáció megkezdéséről és módjáról a lakosságot rádió, televízió értesítik, a sajtóban közzéteszik, és tudomására hozzák a munka- vagy lakóhelyen. A polgári védelem szervei intézkednek, hogy az evakuálandók táplálkozását megszervezzék, de akinél tartalék élelmiszer akad, vigye magával... Ne felejtsek el, hogy nukleáris támadás esetében a legnagyobb óvatosságot kell tanúsítani, és fegyelmezettségét mindenkinek meg kell őrizni.

5

Ugyanaznap második fele. A 9. sz. fülkében nem ég a lámpa. Szergejev, Ptyicina, Anna Petrovna, Vera és Ljubov a hallban beszélgetnek. Halhatatlan, mint mindig, most is hallgatózik

SZERGEJEV Depresszió. Mindegyiknél.

PTYICINA Hiszen mindent látnak, és megjött az ideje. Rájuk támadt a fájdalom. (Ljubovnak) Mindnek adott fájdalomcsillapító injekciót?

LJUBOV Igen.

VERA Hallgatnak. Egy szót sem szólnak.

SZERGEJEV Depresszió... Emlékszik, Ligyija Sztjepanovna, arra a mi első betegünkre? Most ugyanúgy, mint akkor, a végzetszerűség érzése fogott el...

PTYICINA Szedd össze magad! Nincs jogunk hozzá! Az az első nem maradhatott életben. S te ezt nagyon jól tudod. De most megmenthettük volna őt, tehát ezek az évtizedek nem teltek el hiába.

SZERGEJEV Nem gondoltam, hogy a fizikusnál olyan sok volt a röntgen! Úgy tűnt, hogy kevesebb, kissé kevesebb...

PTYICINA A reaktor mellett volt. És tudta, hogy nem éli túl. Azért sietett befejezni a számításait. Sikerült neki. Örökre megmarad a tudomány számára.

SZERGEJEV Túl nagy volt az ára.

PTYICINA És ki ismeri a mi életünk igazi értékét? És hogyan állapíthatjuk meg? Miféle árjegyzék szerint?

VERA Hát csakugyan... mind? Akkor mindez minek nekünk (körbemutat), minek?

PTYICINA Azért, kislányom, hogy mások túléljék... Mások... De sajnós, a jövőben...

SZERGEJEV Nem tudom megszokni. Sehogy sem tudom megtanulni.

PTYICINA És hála istennek. Mihelyt kezded megszokni, menj el. Rögtön menj el.

VERA Hát csakugyan senkinek sincs a legcsekélyebb esélye sem?

ANNA PETROVNA Természetesen, van. (Mutatja Halhatatlan fülkéjét) Neki, úgy látszott, a legcsekélyebb esélye sincs, és él.

SZERGEJEV Az ötösnek, szerintem, a mája és a tüdejé jobban van. De szükség volna csontvelő-átültetésre... Neki — elsősorban. De nincs donor... Anynyira borzasztó, hogy mindnek van, de annak, akin valóban lehetne segíteni — nincsen.

PTYICINA Az amerikaiánál, aki iderepült, szintén nincsen? A sajtókonferencián azt mondta, hogy azonnal kérhet az európai és amerikai adatbankoktól. Lehet, hogy ott van?

SZERGEJEV Kérhet. De ez sokáig tart. Keresni kell, azután elhozni ide... sokáig tart!... Néha teljesen tanácstalan vagyok a saját értlenségünk miatt.

LJUBOV Ezután minden éjjel róla fogok álmodni.

PTYICINA Azt hiszed, kislányom, hogy én nem álmodok róla? Bizony már jó negyven éve. Szünet nélkül.

LJUBOV De hát így meg lehet örülni!

PTYICINA És megőrültek, kislányom. De mit tehetünk, rajtunk kívül senki sincsen. És ki fogja ezt elvégezni kívülünk?

LJUBOV Elutazom...

PTYICINA Nem tartlak vissza. De nektek, lányaim, már nincs hová mennetek. Visszakéredzkedtek, örökre. És ő (Szergejev felé bólint) visszavesz, egészen biztosan felvesz megint, mert ti már sehol sem tud

tok dolgozni... Csak itt... Valamikor mi Anna Petrovnával, olyanok voltunk, mint ti. Egyszer itt maradtunk. És nem bírtunk elmenni. Mert ott kint, az utcán, más az élet. Íztelen talán... Itt pedig, lányaim, a fájdalom van, a szakadatlan fájdalom, mint közülüük mindegyiknél (*a fülkék felé ínt*), és ez a fájdalom — ez a mi életünk... Mi már nem leszünk itt Anna Petrovnával, de ti itt maradtok. És ugyanilyen lányok jönnek, és megtanítjátok őket, hogy a fájdalmukat (*a fülkék felé bölint*) hogyan vállalják magukra. És a szívetek mindig fájni fog...

Csöng a telefon. Anna Petrovna felveszi a kagylót. Bölint Szergejevnek

ANNA PETROVNA Önt keresik, Lev Ivanovics. A minisztériumból...

SZERGEJEV (*a kagylóba*) Igen, én vagyok... Okvetlenül... Itt nálunk rossz a helyzet, nincs mivel dicsekednünk... Hát, ezt önök jobban tudják, kések vagyunk rá, ha ragaszkodnak hozzá... Fogadjuk... (*Lerakja a telefonkagylót*) Nos, Kyle jön, aki megjelenik, ha beszélnek róla. Mindjárt itt lesz. Saját szemével akarja látni, mi van nálunk...

PTYICINA Hát még hol láthatna ilyet?...

SZERGEJEV Pár perc múlva megérkezik. Teremtsek itt rendet, mégiscsak először van nálunk egy professzor Amerikából... Úgyhogy készüljenek föl. Orvosi tanácskozásra jön hozzánk.

PTYICINA Megnézzük, hogy mit tanácsol...

SZERGEJEV Ligyija Sztyepanovna, szelidebben, kérem. Elvégre ez magas politika... Kyle a sajtóval találkozik, elbeszéli, mit látott. Neki, ott Nyugaton, hisznek.

PTYICINA Kár, hogy nem nekünk... Ne izguljon, igazgatónk, magas színvonalú fogadtatásban részesítjük.

Szergejev kimegy

VERA Megnézem, mi van ott nálunk. (*A fülkére mutat*)

PTYICINA Lányok, mindenki fusson a helyére. Én pedig kifújom magam, valahogy elfáradtam. Az ábrázatomat úgy sem kell kifestennem: ha öregasszony, legyen öregasszony.

LJUBOV Ugyan már, Ligyija Sztyepanovna...

PTYICINA Menj csak, lányom. Én csak kérkedek. Csakugyan, azt hiszed, hogy nem akarom magam megmutatni az amerikaiaknak? Elég időm van még, amíg átöltöznek, átjutnak az ultraviola függönyön... van idő.

Anna Petrovna, Ljubov és Vera bemennek a fülkébe. Megjelenik Halhatatlan

HALHATATLAN Ez az a híres Kyle? Nagyon érdekes. Egy alkalommal az egyik cikkében ellentmondásra bukkantam.

PTYICINA Nos, kezdeményezz vitát vele. Hadd tudja meg, milyen műveltek a mi pácienseink.

HALHATATLAN Nem tréfálok...

PTYICINA Én sem. Ez olyan régi megállapítás, mint a világ, hogy nekünk, oroszoknak, feltétlenül tanulnunk kell valakinél. Hol a franciáknál, hol a németeknél, hol az angoloknál, hol pedig az amerikaiaknál...

HALHATATLAN A rádióból hallottam, hogy Kyle gyógyszert hozott. Majdnem félmillió dollár értékben!

PTYICINA Ezért köszönet illeti meg. De én nem Kyle-ról beszélek. Ajánlani fognak nekünk különféle dezaktiválási módokat és gyógyszereket... Természetesen megvesszük, és ők meg várják, hogy nálunk milyen eredmények születnek. Rajtunk próbálják ki. Kísérleteznek.

HALHATATLAN Ez már annyira keserű...

PTYICINA Morgog? Lehetséges. De fáj az, hogy megint ránk akarják rakni a terhet. És nem először... Most lármáznak, hogy az oroszok ilyenek és olyanok — semmit sem közöltek a szerencsétlenségről.

A terményeinket nem veszik meg, hajóinkat és repülőinket nem engedik be országukba. Fertőzöttek, írják... Olyan szenzációt kerekítettek ki a történetekből, hogy itt az ideje, hogy fehér lepedőbe csavarjuk be magunkat, és kimenjünk a temetőbe... Aztán elmúlik néhány nap, kilármázták magukat, és már kéri, hogy engedjék be őket a szerencsétlenség zónájába. Hogy a mi számlánkra tapasztalatokat gyűjtsenek maguknak. Mi meg a fülünket hegyezzük, mosolygunk, mondva, csak gyertek, drága vendégeink, kenyérral és sóval fogadunk titeket...

HALHATATLAN A szertelen orosz lélek.

PTYICINA Tanítanak bennünket, tanítanak, és mi nyíltszívűen mindent megmutatunk.

HALHATATLAN Így volt, van és lesz! Másképpen nem tudjuk csinálni. A saját szerencsétlenségünket lenyeljük, a másén sirunk. De Kyle miatt szükségtelen keseregnie. Hiszen ő a gyerekeit is magával hozta ide hozzánk. A többiek elvitték, ő meg elhozta. Jó ember. Nem idegen számára a mi szerencsétlenségünk. És ez többet ér a millióknál!

PTYICINA Ez igaz. És már én is depressziós vagyok, ahogy Lev Ivanovics mondta. Látod, és még itt sem tudtunk idegen szó nélkül boldogulni. Már hiszen egyszerűbb azt mondani — reménytelen szomorúság. Üres, határtalan szomorúság, és sehová sem tudsz elrejtőzni, menekülni előre.

HALHATATLAN Azért mégis van hová — a munkába.

PTYICINA Te valóban a vigasztalók közé tartozol. Derék fickó! Mégis felemelkedtél, pedig egyszer hullá részegen feküdtél. Négykézláb mászva éltél, mint egy kiskutyá.

HALHATATLAN De az is maradtam, tulajdonképpen...

PTYICINA No, jól van, ne búslakodj. Te vagy az utolsó optimista.

Anna Petrovna jön ki a fülkéből

HALHATATLAN (*Ptyicinához hajol és súgva kérdezi*) Egy kis kérdésesem van. Igaz, hogy azt írta rólam — „a csontvelő változásával elveszítette az egyéniségét”?

PTYICINA Igaz. Minek ez neked?

HALHATATLAN Tehát a csontvelő — mértékadó?

PTYICINA Nem értem.

HALHATATLAN Bárkinek megfelel?

PTYICINA Elvben igen.

HALHATATLAN Köszönöm a felvilágosítást. Visszamegyek a helyemre, elő kell készülnöm a magas külföldi vendég fogadására.

ANNA PETROVNA Csak kalap és csokornyakkendő nélkül.

HALHATATLAN Tudom, kivel állok szemben. Egyszerű, elegáns és méltóságteljes leszek. Mégiscsak a mi kísérletünkben én vagyok az adu ász.

PTYICINA Már nem is tudom, hogy mit is csinálnánk nélküled, fiacskám!

HALHATATLAN Én kalap és csokornyakkendő nélkül, ön pedig — „fiacskám” nélkül. Megegyeztünk? Egyszerűbb — elvtárs, vagy — végső esetben —, tekintettel a nemzetközi helyzetre: „Halhatatlan úr”. kintettel a nemzetközi helyzetre: „Halhatatlan úr.” (*Bemegy a fülkéjébe*)

PTYICINA Mi van ott?

ANNA PETROVNA Sajnos, a dinamika olyan, mint azelőtt. Úgy látszik, hogy az ilyen magas dózisoknál a mi módszerünk sem nagyon hatékony. Kissé jobb, de csak kissé...

PTYICINA Amikor elindultunk, még a négyszáz röntgenest sem tudtuk megmenteni... Most pedig már átjutottunk a hatszázon is. Azok, akik azelőtt hónapokig itt feküdtek, nem mindig kerülnek el innen, most pedig a hagyományos klinikákon vannak. És te azt mondod, „kissé-kissé”. Az nem kérdés, hogy szeretnék nagyobbat lépni, de a „sugárka” borzalmas betegség, talán még a ráknál is szörnyűbb...

ANNA PETROVNA Ez érthető, de a szívem mélyén mégsem tudom elfogadni. Minden ellenszegül, nem lehet hinni benne.

PTYICINA Hiszen én emlékszem rád, amikor egészen fiatal voltál. Szakmai gyakorlatra jöttél hozzánk, úgy, mint Vera és Ljubov. És el akartál szólni, és kínlódtál, és nem hittél...

ANNA PETROVNA Jó kislányok ezek... Mindketten...

PTYICINA Magamhoz veszem őket... munkára. Kiharcolom, hogy bejelentkezhessenek, és legalább egy szobát kapjanak kezdetben. Már túljutottak a legszörnyűbb élményeken, eredményesen fognak dolgozni.

Bejön Szergejev és Kyle professzor

SZERGEJEV Ez, tisztelt kollégám, a mi harmadik emeletünk. Az a bizonyos, amelyről hallott, és amelyet annyira meg akart ismerni... Engedje meg, hogy bemutatassam önnek Ptyicina professzort és másik professzorunkat...

ANNA PETROVNA Doktort...

SZERGEJEV A mi Anna Petrovnánk, mint mindig, kisebbíti a saját beosztását, szerénykedik...

KYLE (az első mondatot angolul mondja, és rögtön le is fordítja) I am indeed very pleased, my dear colleagues, to meet you — Nagyon örülök, kedves kollégák, hogy megismerkedhetem önökkel.

SZERGEJEV (Verára és Ljubovra mutat) A mi doktoraink — szakmai gyakorlaton vannak nálunk. Amint önnek már elmondtam, az intézetben állandóan szakmai gyakorlaton vesznek részt a különböző atmerőművek és klinikák orvosai, akik sugárbiológiában akarnak szakképzettséget szerezni. Bizonyos ideig a laboratóriumban dolgoznak, megismerkednek a legújabb kutatásokkal. Pontosan úgy, mint önöknél.

KYLE Ó, igen, a mi központjainkban kialakult rendszer leginkább megfelel a páciensek érdekeinek. Hiszen, lényegében, kollégáim, mi önökkel együtt, értük dolgozunk, ugyebár?

SZERGEJEV Természetesen. Voltam az önök központjaiban. Ideálisak.

PTYICINA Mellesleg, itt nálunk jóval korábban szervezték meg.

KYLE Sajnos, kollégám, az önök információit nem mindig terjesztik széles körben. Eljövetelem egyik célja — megismertetni az amerikai és európai közvéleményt a valódi helyzettel. Azonnal megjegyzem, hogy az önök információi teljesen megfelelnek a valóságnak, azonban mi, Nyugaton, máshoz szoktunk hozzá. Bocsássák meg a kritikai megjegyzést, de — ahogy nekem mondták — jelenleg a kritika divatba jött önöknél. Nem így van, kollégák?

PTYICINA Az, hogy az önök közvéleménye rosszul informált, az nem a mi hibánk, hanem az önök baja.

SZERGEJEV Ligyija Sztjepanovna!

PTYICINA Hallgatók, hallgatók.

KYLE De miért hallgatna, Ptyicina professzor? Önnek igaza van, az ön nagyszerű munkáit a saját folyóiratomban rendszeresen közlöm. Sajnos, az utóbbi két-három évben nem találkozom velük olyan gyakran, de minden egyes cikke — gyöngyszem!

PTYICINA Öregszem, és ezért betegeskedem. Meg lusta is vagyok írni.

KYLE Ó, ez nagy kár, professzor! Az ön tapasztalatai, az ön tudása felbecsülhetetlen értékű. És, higgye el, én mindig őszintén sajnálom, hogy ön nem vesz részt kongresszusainkon és konferenciáinkon. Hányszor fordultam már önhöz, kérve, hogy jöjjön el!

PTYICINA Ne vegye, kérem, rossz néven — otthon ülő ember vagyok.

KYLE Szergejev professzor rendszeresen részt vesz találkozásainkon. És mindig ragyogó előadásokat tart!

SZERGEJEV Köszönöm. Kérem, kolléga! (Hívja az első fülkéhez) ... Sajnos, pácienseink közül néhányan már...

KYLE Megértem. Mélyen sajnálom, és együtt érzek önökkel. Megismerkedtem más klinikákon a helyzettel — borzalmas az, ami történt, de az önök szakemberei minden lehetőt megtesznek. Én a világ közvéleményéhez fordultam, és azt hiszem, hogy minden segítséget megadnak. Ön bizonyára tudja, hogy én

személy szerint félmillió értékű gyógyszert hoztam ajándékba. Ez az első önkéntes megajánlás. Segítsé-
günk jelentősebb is lehet... Mehetünk, kész vagyok.

Kyle és Szergejev bemennek az 1. sz. fülkébe

ANNA PETROVNA (Ptyicinának) Miért szállt vele vitába?

PTYICINA Rossz a természetem. Nem tudok uralkodni magamon.

VERA De ez az amerikai professzor nem rossz! Képzett ember.

LJUBOV Ők a saját érdekeikről nem feledkeznek meg...

PTYICINA Ne támadjátok. Kyle valóban elsőrendű specialista. De...

LJUBOV Mi az a „de”?

PTYICINA Nagyszerű sebész, de a csontvelő-átültetés csak meghatározott sugárdózis esetében segít. Kissé több, mint hatszáz röntgen — és hatástalan. Ő pedig a csontvelő-átültetést csodászernek tekinti.

ANNA PETROVNA Beszűkült szakember. Ők mind ilyenek.

Szergejev és Kyle kijönnek. Az amerikai professzor gondterhelten rázza a fejét. Bemennek a következő fülkébe

LJUBOV Amerikában vannak ilyen intézetek, mint a miénk?

PTYICINA Kétlem. Túlságosan drága a fenntartása, ha nincsenek páciensek. És a számoláshoz értenek.

Szergejev és Kyle átmennek a következő fülkébe

ANNA PETROVNA Azt hiszem, hogy most majd létrehoznak. Mégiscsak az atom századában élünk!

PTYICINA Megnézik, hogyan van nálunk. Megcsinálják ugyanazt, meghívják az újságírókat, azok kiszínezik, hogy milyen kitűnő központ, és aztán ide utaznak, és azt mondják, nicsak, mi megcsináltuk úgy, ahogy Amerikában van.

VERA Maga szerint kiderül, hogy Oroszország az elefántok országa...

PTYICINA Elefántok itt nincsenek. De a sugárbiológiában sokkal előbbre vagyunk, az biztos. És majd meglátjátok, hogyan fog mindenre reagálni...

Szergejev és Kyle bemennek Halhatatlanhoz

Most a mi fiacskánk jól szórakozik. Számára Kyle — ajándék, anyira unatkozik... (Anna Petrovnának) Te voltál az, aki beszéltél neki a csontvelőről?

ANNA PETROVNA Ó maga is mindent elolvas, megtud. Tudásvágyó...

PTYICINA Nem tetszett nekem a hangulata.

Szergejev, Kyle és Halhatatlan kijönnek a fülkéből

HALHATATLAN (átnyújt egy folyóiratot) Kyle úr, itt rólam mindent megírtak. A legrészletesebben. Nekem nehéz lenne bármit is hozzátenni.

KYLE Kösznöm. Önnek igen hálás vagyok. Ön csodálatos páciens.

SZERGEJEV Szeret eredetieskedni!

HALHATATLAN Nem. Csupán szerettem volna Kyle úrral globális problémákról beszélgetni. Az én személyes sorsom... csak egy homokszem egész bolygónk viharában...

KYLE Ön igen pontosan meghatározta a helyzetet... uram...

HALHATATLAN Halhatatlannak hívnak.

KYLE Igen-igen, Halhatatlan úr. És éppen ez a látogatás megint meggyőzött róla.

VERA Önöknél, Amerikában, van ilyen központ?

KYLE Egyelőre nincsen. De most már szilárdan meggyőződtem róla, hogy feltétlenül szükséges. Éppen ebben győződött meg engem Halhatatlan úr... Furcsa egy családnév ez...

HALHATATLAN Művésznév. Mint Stendhal vagy George Sand... Az amerikaiak közül most senki sem jut eszembe. Igen, egyébként ez nem fontos.

KYLE Egyetértek önnel... Egyetértek. És teljesen megrendültem attól, amit láttam. Fantasztikus!

PTYICINA A dózisok valóban fantasztikusak.

KYLE Osztom a nézetét, Ptyicina professzor. Ez borzalmas tragédia, és feltétlenül le kell vonnunk belőle minden tanulságot. Önök a gyógyítás során csodálatos tapasztalatokat szereztek. Én azt képzeltem, hogy ilyen sugárdózisok mellett egy pillanat alatt előre eldőlt a betegség kimenetele... Önök azonban kiemelkedő eredményeket értek el!

SZERGEJEV Örülök, hogy ön ennyire nagyra értékeli a munkánkat, professzor úr, hálásak vagyunk érte.

KYLE Holnap sajtókonferencia lesz nálam. Kérem önt, Szergejev professzor és önt is, Ptyicina professzor, legyenek mellettem, amikor az újságírók megrohannak.

PTYICINA Nem tudok eljönni. Dolgozom.

KYLE Megértem. De ön, Szergejev professzor, egyszerűen köteles mellettem állni. Be kell mutatnom a sajtónak, milyen kitűnő szakemberek dolgoznak az önök országában, meg kell ezt tennem.

SZERGEJEV Igen megtisztel. Eljövök.

KYLE És ami a legfontosabb, amit nekünk kettőnknek meg kell mondanunk a világ sajtójának, az az, hogy ez a tragédia az atomerőművön — jelentéktelen incidens az atomháborúhoz viszonyítva. Ezt a háborút most már szemléletesen is el lehet képzelni.

VERA De hiszen önök maguk... Önöknél, Amerikában van az...

SZERGEJEV Vera!

KYLE Megértem bájos fiatal kollégámat. Igen, nálunk sok a különböző nézet, és a történeteknek különböző értelmezése van, de azt gondolom, hogy bennünket, orvosokat egyvalami összeköt: egy atomkatasztrófa esetében nem lesz kit gyógyítanunk. Mi, orvosok azonban egyszerűen nem vagyunk elegenden a közvélemény megváltoztatásához! Ez mindenki pusztulását jelenti.

HALHATATLAN Szarkofág.

KYLE Hogyan? Nem értem.

HALHATATLAN Az egész bolygó egy kollektív szarkofág.

KYLE Nagyszerű! Ha megengedi, fel fogom használni ezt a meghatározást.

HALHATATLAN Önnek ajándékozom. Nem sajnálom...

KYLE Mesélni fogok önről, az ön humoráról, az ön rendkívüli sorsáról. Sajnos, nem hívhatom meg hozzánk, Amerikába. Megértem, hogy ez lehetetlen...

HALHATATLAN Nagyon messze van, és én nem szeretek repülőn utazni. Hátha lezuhan, és összetörik, nem?

KYLE *(nevet)* Humorista! Hogy nekem mennyire tetszenek az oroszok... még ilyen nehéz percekben sem tudnak meglenni humor nélkül!

HALHATATLAN *(komoran)* Valóban, nagyon mulatóságos.

Villog az 1. sz. és a 8. sz. fülke lámpája, hallatszik a csengés

PTYICINA Bocsásson meg, nekünk most dolgoznunk kell...

KYLE Nem tartom fel önöket. Búcsúzom!

SZERGEJEV Kikisérem a vendéget.

HALHATATLAN *(Kyle-nak)* Egy pillanatra, professzor. Szeretnék valamit a magam módján, egyszerűen megmagyarázni... Illemszabályok és diplomácia nélkül. Szabad?... Felejtsd el, hogy amerikai vagy és oroszok között... Mondd meg becsületesen, nem szörnyű ez az egész? *(A fülkére mutat)*

KYLE *(megzavarodik)* Nagyon... És szinte el sem hiszem, hogy ilyesmi létezhet...

HALHATATLAN Hát akkor te ott, Amerikában, mondd meg a tiednek, no, azoknak, akik az atombombát akarják... Mondd meg, ha elindul a robbanás, akkor semmi sem marad, semmi sem... Vagy legfeljebb olyanok, mint én... De ebben nincsen semmi

öröm, hidd el nekem, nincs benne sem öröm, sem élet. Így modd el.

KYLE Okvetlenül...

HALHATATLAN Rendes fickó vagy... Kár, hogy nálunk érvényben van a parancs, mert a legnagyobb élvezettel pertut ittam volna veled egy decivel!... Minden jót, professzor, hosszú és boldog életet kívánok önnek!

Kyle és Szergejev elmegy. Ptyicina Verával, Anna Petrovna Ljubovval a fülkébe mennek

(Elgondolkozva) Itt pontot teszek. Úgy látszik, már megéltém, hogy világhíres legyek...

Elalszik az 1. sz. fülkében a fény. Ptyicina jön ki onnan

Ligyija Sztjepanovna, lehetne önnel komolyan beszélni?

PTYICINA Ez ilyen sürgős?

HALHATATLAN Igen. Emlékszik, hogy az első műtét után azt mondta nekem: „Kérj, amit akarsz, teljesítem!”?

PTYICINA Mondtam ilyesmit.

HALHATATLAN Most szeretnék valamit kérni.

PTYICINA Ilyen sokáig vártál?

HALHATATLAN Itt az ideje. Vegye az én csontvelőmet, és adja oda annak, tudja, az 5. sz. fülkében...

PTYICINA Hogy mit ki nem gondolsz, fiacskám!

HALHATATLAN Komolyan beszéllek.

PTYICINA Ez óriási kockázat. Számodra. Nincs hozzá jogom.

HALHATATLAN Én kérem, ez azt jelenti, hogy van joga. Így szükséges.

PTYICINA Nyugodj meg...

HALHATATLAN Teljesen nyugodt és józan vagyok. Lehetséges, hogy először ebben a négyezerhatszötvennyolc napban. Jogom van életemben legalább egyszer végrehajtani egy tettet! Először életemben...

PTYICINA Nem kell így...

Anna Petrovna jön ki a fülkéből

HALHATATLAN Kell. Halhatatlan? Nevetséges... Nem Halhatatlan, hanem Nyúl. És mindig is az volt... Az élet? A nyúl szerepében?... Nos, megelégszem vele, és nyúl maradok, de egy feltétel mellett — feltétlenül meg kell mentenem őt! *(Az 5. sz. fülkére mutat)*

ANNA PETROVNA Miért éppen őt?

HALHATATLAN Neki élnie kell. Nincs joga velük együtt *(rámutat a fülkékre)* meghalni... Emlékeznek, hogy volt a középkorban? A bélpoklosnak a nyakára csengőt kötöttek. Szükséges, hogy mindenki tudja, hogy azok közül megy ott egy, aki bűnös. Hadd mutassanak ujjal rá, hadd rímisztgessék vele a gyermekeket... Én közölném az arcképét minden újságban, az első oldalon... És tanítanám az iskolában, hogy a gyermekeknek milyeneknek nem szabad lenni, amikor felnőnek... Vinném őt egyik városból a másikba, és mutogatnám őt az embereknek: íme, itt van, nézzétek, a főbűnösök egyike!... Életre akarom őt itélni...

Minden fülkében, az 5. sz. és a 10. sz. fülkén kívül, elalszik a fény. Ptyicina átöleli Halhatatlant, és vele együtt bemegy a 10. sz. fülkébe. Csöng a telefon. Anna Petrovna felemeli a kagylót

ANNA PETROVNA Hallgatom, Lev Ivanovics... Egy óra múlva?... Várjuk... *(Verának és Ljubovnak)* Még hat ember jön... Hamarosan hozzánk... Elő kell készítenünk a fülkéket...

Kimennek. A háttérben kissé gyengül a vörös fény. A 10. sz. fülkében fokozatosan kialszik a fény

TÁJÉKOZTATÁS RÁDIÓN A színház tagjaitól és a szerzőtől: „Praviknak és Lelecsinekónak, Kibeneknek

és Ognatyenkónak, Ticsurnak és Vasuknak, Tyityeneknek és Tyeljatnyikovnak, Busziginnak és Gricenkónak, a tűzoltóknak és az erőmű dolgozóinak, fizikusoknak és gépmestereknek, tiszteknek és katonáknak, helikopterpilótáknak és bányászoknak, felnőtteknek és gyermekeknek — mindenkinek, aki életének és egészségének feláldozásával eloltotta Csernobil atomtűzét, ajánljuk ezt az előadást.”

A háttérben eltűnik a vörös fény. A színpadon teljes a sötétség. Csak az 5. sz. fülke jelez

A függöny lassan összecsukódik

Megjelent a Znamja című folyóirat 1986. évi 9. számában, Moszkvában.